

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anna Hladíková

Zákonné omezení osobní svobody v České republice

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
Jan Černý, advokát

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Anna Hladíková

**Statutory Confinement of Personal Freedom in the
Czech Republic**

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Jan Černý, lawyer

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13. 3. 2014

Jméno autorky .....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce advokátu Janu Černému za odborné vedení, pomoc, rady a čas, který mi nezištně věnoval při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá souhrnným pohledem na zákonné omezení osobní svobody v České republice. Nejprve jsou popsány možnosti dle Listiny základních práv a svobod, kterými lze omezit osobní svobodu osobám, u nichž doposud nebyla prokázána vina. Především se jedná o institut zadržení a vazby. Následně se práce věnuje omezení osobní svobody osob již ve výkonu trestu na základě rozsudku vydaného příslušným soudem. Za pomoci tvrzení vycházejících z rozhovoru s osobami, které zažily omezení osobní svobody, je zhodnoceno, zda je toto omezení považováno za dostatečně výchovné. Cílem této práce je tudíž vyhodnotit, zdali zákonem upravené instituty mají výchovný charakter a zároveň působí preventivně proti nejen proti recidivě.

Klíčové pojmy

Obviněný, ochranná opatření, ochranná výchova, ochranné léčení, osobní svoboda, trest odnětí svobody, vazba, zabezpečovací detence, zadržení.

Annotation

This thesis deals with a general overview of the statutory confinement of personal freedom in the Czech Republic. The opening section deals with description of various options as stipulated in the Charter of Basic Rights and Freedoms to confine personal freedom of those persons who have not been proven guilty. These concern mainly the institutes of detainment and remand. The thesis further deals with confinement of personal freedom of persons already convicted in jail pursuant to ruling of the relevant court. Statements sourced from persons with experience of confinement of personal freedom helped to assess, whether such measure is considered educative enough. The aim of this thesis also includes an evaluation as to whether the statutory institutes do have any educative effects with prevention not only against recidivism.

Key words

Accused, detainment, detention, personal freedom, preventive education, preventive treatment, protective measures, security detention, sentence of imprisonment.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 POJEM OSOBNÍ SVOBODA, JEJÍ HISTORIE A SOUČASNOST	10
1.1 Zakotvení osobní svobody v právu	15
1.2 Současná podoba.....	16
2 MOŽNOSTI OMEZENÍ SVOBODY DLE LISTINY.....	19
2.1 Vývoj úpravy zadržení a vazby v trestních řádech od roku 1873.....	20
2.1.1 Trestní řád z roku 1950.....	22
2.1.2 Trestní řád z roku 1956.....	24
2.1.3 Trestní řád z roku 1961 až do novely č. 265/2001 Sb.	25
2.2 Zadržení a příkaz k zatčení	28
2.2.1 Zadržení obviněného policejním orgánem	29
2.2.2 Zadržení osoby podezřelé	31
2.3 Vazba	33
2.3.1 Výkon vazby mladistvých obviněných.....	41
3 OMEZENÍ OSOBNÍ SVOBODY DLE TRESTNÍHO ZÁKONÍKU.....	43
3.1 Ochranná opatření.....	44
3.1.1 Ochranná výchova	46
3.1.2 Ochranné léčení	48
3.1.3 Zabezpečovací detence	50
3.2 Tresty, na jejichž základě je omezena osobní svoboda	52
3.3 Trestné činy proti svobodě.....	61
4 PRAKTICKÝ PŘÍKLAD OMEZENÍ OSOBNÍ SVOBODY	67
5 ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	77
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	85
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je zákonné omezení osobní svobody v České republice. Osobní svobodu v českém právu zaručuje hlavně Listina základních práv a svobod. Vzhledem k tomu, že je omezení svobody člověka bezesporu velký zásah do jeho života, je nutné, aby orgány činné v trestním řízení při provádění tohoto úkonu dodržovaly podmínky, které stanoví zákon. Pokud bude omezení svobody provedeno na základě těchto podmínek, lze hovořit o zákonném omezení osobní svobody. Jestliže naopak dojde k porušení podmínek, může se ze zákonného omezení snadno stát nezákonné.¹

České právo umožňuje omezit osobní svobodu několika způsoby, přičemž jednotlivé způsoby na sebe vzájemně navazují.² Rozdíl jejich užití spočívá v tom, v jakém stadiu trestního řízení se daná osoba nachází. Respektive jiné způsoby omezení svobody se použijí ve chvíli, kdy prozatím není známo, zda obviněná osoba trestnou činnost spáchala a jiné způsoby se použijí v okamžiku, kdy je vina prokázána a osoba odsouzena. Některé způsoby omezení slouží pouze jako krátkodobé omezení osobní svobody, než se rozhodne o dalším postupu, zpravidla zda osobu propustit na svobodu, nebo ji doporučit k umístění ve vazbě. Poté, co se prokáže vina pachatelů, je rozhodnuto o trestu omezení osobní svobody. V České republice se pamatuje také na osoby, které spáchaly trestnou činnost zapříčiněnou svým špatným duševním stavem, či vlivem návykové látky. Takovým pachatelům bývá k trestu, či samostatně uděleno jedno z ochranných opatření, jehož podstatou je mimo jiné omezit osobní svobodu jedince z důvodu bezpečnosti společnosti. Avšak trest nutně nemusí obsahovat složku omezení osobní svobody ve smyslu uvěznění, a přesto je jím zasaženo do svobody člověka. Jedná se o takové tresty, jež mají podobu příkazů anebo zákazů, vykonávané na svobodě.

---

¹ Například pokud by nebyla dodržena lhůta pro propuštění osoby a ta by v důsledku toho musela strávit v zadržení, vazbě či vězení delší dobu.

² Nejdříve dojde k zadržení, pokud to není možné, je osoba zatčena a poté vzata do vazby. Jestliže se prokáže její vina, nastupuje do výkonu trestu odnětí svobody nebo do jednoho z ochranných opatření, popřípadě je jí udělen jiný trest omezující svobodu.

Vzhledem k tomu, že v české literatuře chybí ucelená úprava, která by tuto problematiku komplexněji upravovala,³ je snahou a cílem této práce mimo jiné poskytnout ucelenější přehled jednotlivých způsobů omezování osobní svobody a zároveň upozornění na neoprávněné (nezákonné) zásahy do osobní svobody, se kterými je možné se v praxi setkat. Za pomoci příkladu z praxe v podobě rozhovoru s osobami, jejichž totožnost bude pro účely diplomové práce pozměněna, jež prošly instituty omezující svobodu, bude na základě jejich tvrzení zhodnoceno, zda je omezení osobní svobody v České republice pro pachatele dosti výchovné a působí natolik preventivně, aby bylo zamezeno případné trestné činnosti.

Hlavním myšlenkou této práce je popsat jednotlivé způsoby, jimiž lze osobní svobodu omezit a následně provést jejich vzájemné porovnání s upozorněním na jejich silné a slabé stránky. V této práci převažuje metoda deskripce, která je doplněna o metodu komparativní. V první řadě jsou zde použity právní předpisy, které jsou doplněny o odbornou literaturu, internetové zdroje, nechybí ani judikatura soudů, včetně soudu Ústavního.

---

³ Pokud se ovšem nepočítá jako ucelená úprava zákon, popřípadě komentáře k zákonu. Veškeré články nebo monografie se totiž věnují pouze jednotlivým částem problematiky, zbylé části jsou pak dále „roztříštěny“ v jiných publikacích.

1 POJEM OSOBNÍ SVOBODA, JEJÍ HISTORIE A SOUČASNOST

V minulosti téměř neexistovaly žádné instituty, které by na základě spáchání trestného činu mohly osobní svobodu omezit. Neexistovala žádná právní ochrana, například pokud byla poškozenému způsobena škoda spácháním nějakého trestného činu, hojil si poškozený způsobenou škodu bezprávím na pachateli i jeho rodině či majetku sám.⁴ Důležité je zmínit, že po dlouhá staletí neexistovalo psané právo, jelikož naše tehdejší společnost byla negramotná a první právní knihy pocházejí zhruba ze 14. století. Spoléhalo se hlavně na právo obyčejové, které se udržovalo především ústní tradicí. Kromě omezování osobní svobody, byly v minulosti velice značně omezovány i jiné svobody, které s osobní svobodou úzce souvisí, například svoboda samostatného rozhodování, svoboda pohybu ve smyslu stěhování se, mnohdy i svoboda volby povolání pro sebe, a své potomky, náboženské svoboda apod. Samozřejmě záleželo především na historickém období a mentalitě obyvatel, díky nimž a jejich vzrůstajícím nesouhlasům týkajících se zacházení s lidmi, vlastně osobní svoboda mohla vzniknout a vyvinout se až do dnešní právní podoby.

Osobní svoboda člověka, ať už ve specifickém či obecném slova smyslu, nebyla vždy považována za samozřejmost. V podstatě záleželo na mocných panovnících, jaké svobody svým poddaným přiznali a poskytlí. Pravda je taková, že dříve byli lidé poměrně značně omezováni. Bez souhlasu panovníků se nemohli stěhovat ani volně pohybovat či uzavírat manželství, a pokud se o něco podobného či jiného pokusili, většinou je postihl přísný trest. O právu na spravedlivý proces nemohla být řeč, jelikož soudnictví bylo založeno spíše na rysech libovůle a náhodnosti. Trestní soudnictví ukládalo velmi surové tresty, které měly sloužit spíše jako výstraha ostatních lidí než k napravení obviněného.⁵ Nutno podotknout,

---

⁴ Neexistovala žádná právní ochrana, například pokud byla poškozenému způsobena škoda spácháním nějakého trestního činu, hojil si poškozený způsobenou škodu bezprávím na pachateli jeho rodině či majetku sám. Zdroj: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 3. č. 81. ISBN 8021007915.

⁵ Běžné byly tresty mrskání a bití, výjimkou nebyly ani tresty zmrzačující či zneuctující. Často byl využíván i trest smrti například oběšením, čtvrcením, lámání kolem apod. O nápravu se snažil i Karel IV. ve svých osnovách zákoníků, kde zakazoval krvavé a mrzačící tresty, později byly zase obnoveny, ovšem až v polovině 17. století začínal mít trest funkci nápravy pachatele. Zdroj: MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha, 1979, s. 27-29. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 4-5. č. 81. ISBN 8021007915.

že tresty postrádaly výchovnou funkci a měly především funkci pomsty tomu, kdo trestný čin spáchal. Pokud byl někdo na několik dní omezen na osobní svobodě uvězněním v žaláři, nebylo to z důvodu, že by se zjišťovalo, zda obviněný trestný čin skutečně spáchal či nikoli. Záměrem bylo spíše osobu donutit, aby zpytovala své svědomí a modlila se za odpuštění a následně ji příkladně potrestat, třeba i trestem smrti.

V 11. století v době Břetislava I. nemělo omezování osobní svobody ve smyslu vsazení osoby do žaláře v podstatě žádný význam. Pokud někdo spáchal nějaký trestný čin, postupovalo se podle Dekret Břetislavových, které mimo jiné obsahovaly tresty proti svobodě, například trest vyhnání ze země, který se podobá dnešnímu vyhoštění nebo prodej celé rodiny do otroctví podobný dnešnímu obchodování s lidmi apod. Také se často přistupovalo k ordálům neboli božím soudům, které byly po několik staletí velmi populární a sloužily k dokázání viny, málokdy nevinu obviněného. Definitivně je pak zakázala až Marie Terezie. Během několika dalších staletí se tresty ani jejich podstata výrazně nezměnily. Až za doby krále Karla IV. začala být osobní svoboda mimo jiné omezována v podobě trestu odnětí svobody na doživotí. Tento trest byl mírnějším řešením své předchozí podoby, trestu smrti. Odnětí osobní svobody na doživotí se používalo, pokud obžalovaný nebo někdo z jeho spolupřísežníků⁶ selhal během ordálové přísahy, která měla dokázat nevinu obžalovaného. Podle dochovaných pramenů musel obžalovaný a jeho spolupřísežníci učinit přísahu, skládající se z několika detailních kroků a obsahující prohlášení, že obžalovaný čin, ze kterého je obviněn nespáchal. Pokud by kdokoli z nich přísahu zkazil přeřeknutím či nesprávně provedeným úkonem, znamenalo to, že je obviněný vinen. Další významný krok týkající se osobní svobody a jejího budoucího vývoje nastal v 16. století. Zavedl se princip omezení osobní svobody, který byl svým způsobem podobný dnešním vazbám. Jednalo se o to, že pachatel, ve většině případů se jednalo o vrahy, byl před výkonem trestu zajištěn a vsazen do vězení, kde byl držen tak dlouho, dokud poškozená osoba nepodala žalobu. Nutno podotknout, že takto mohl pachatel strávit ve vězení spoustu let, než došlo k podání žaloby.⁷ Důležité ale je,

---

⁶ Osoby, které věřily v nevinu obžalovaného.

⁷ Koldínova městská správa sice obsahovala ustanovení o tom, že osoba, která stráví ve vězení tři dny, má být propuštěna nebo žalována, bohužel se toto ustanovení v praxi moc nepoužívalo a spíše selhávalo. Zdroj: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 24. č. 81. ISBN 8021007915.

že byl zajištěn pro případné soudní jednání. O to, aby byl pachatel předběžně zadržen, musel vždy někdo požádat, přičemž bylo nutné, aby také hradil náklady jeho vazby. Pokud by se ukázalo, že věznění osoby bylo neodůvodněné, musel ten, jenž o uvěznění požádal, nahradit vzniklou škodu. Podle práv městských království českého, známých jako Koldínův zákoník, se jako trest jednak používala ztráta cti nebo vypovězení, které bylo doprovázeno mrskáním a jako trest omezení osobní svobody vězení dočasné nebo doživotní. Délka trestu vězení se stanovovala například na čtrnáct dní za nárek cti nebo na jeden rok za šíření zrádných cedulí nebo za schvalování protiprávních činů. Záleželo především na samotných soudcích a jejich úvaze. V této době také začíná pomalu vznikat nový smysl trestu neboli trest jakožto výchovné působení na pachatele. Zatím se ale jedná pouze o krátkodobé tresty odnětí svobody a nucené práce, které představovaly například práce na stavbách a ukládaly se hlavně povalečům a to až na dobu jednoho roku. Ačkoli zde může být patrná jistá podoba s dnešním trestem obecně prospěšných prací, prozatím ještě není možné jednotlivé tresty porovnávat s dnešní podobou trestů.⁸

Další nový způsob, který se týkal omezení osobní svobody, byl zakotven v druhé polovině 18. století ve Všeobecném zákoníku o zločinech a trestech za ně, který vydal Josef II. Jednalo se o výkon trestu odnětí svobody v žaláři s ukováním rukou i nohou, dalo by se říci, že v tomto případě byla osobní svoboda omezena hned dvojnásobem. Zaprvé šlo o to, že osoba byla uvězněna v žaláři a za druhé spoutání všech končetin je také považováno za omezení svobody. Kromě toho, že Josef II. vydal výše zmíněný zákoník, provedl řadu reforem významných pro lidskou svobodu. Tím, že roku 1781 zrušil nevolnictví, měli poddaní možnost se stěhovat, aniž by k tomu byl nutný souhlas majitele panství, který do této chvíle potřeboval. Dokonce nebyl potřeba souhlas, ani pokud chtěl někdo uzavřít manželství a hospodařit se svým majetkem nebo jen zvolit budoucí povolání svých dětí. Tato reforma obsahovala část, kdy poddaní, pokud chtěli, mohli využít možnosti vykoupit se z poddanství. K tomu všemu zde existovala příležitost nevykonávat robotní práce.⁹ Z církevních reforem Josefa II. je důležitý také toleranční patent, který byl vydán roku 1781. Tento dokument se týkal i českých zemí, součástí

---

⁸ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995, s. 113-124. ISBN 8085903016.

⁹ Signály.cz: Patent, který zrušil nevolnictví. [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <https://udalosti.signaly.cz/1111/patent-ktery-zrusil-nevolnictvi>.

Habsburské monarchie. Po dlouhou dobu byla v našich zemích povolena pouze římskokatolická církev. Díky náboženské netoleranci bylo nuceno velké množství lidí opustit svou rodnou zemi. Josef II. hlásal názor, že příslušnost k církvi nemá mít žádný vliv na práva jednotlivce. Toleranční patent dovoloval vyznání i jiné církve, nejen katolické.¹⁰ Dnes je náboženská svoboda brána jako samozřejmost a málokdo se pozastaví nad tím, že dříve bylo vše jinak. Josef II. uskutečnil mnoho reforem týkajících se různých oblastí, ale tyto dvě se považují za zásadní, co se osobní svobody týče. Z výše uvedeného se však nedá předpokládat, že by osobní svoboda svůj právní význam nacházela za osvícenských panovníků. Ovšem tato doba a zejména reformy Josefa II. nejsou opomenutelné a zajisté svůj podíl na dalším vývoji sehrály. Zde je nutné podotknout, že zatímco se v našich zemích rušilo poddanství a lidem byly přiznávány svobody, na jiných kontinentech se ve velkém rozmáhal „trend“ otroctví. Otroctví je vlastně stav, kdy člověk nemůže svobodně sám o sobě rozhodovat a nemá žádná práva jen povinnosti.¹¹ Postupně se objevovaly názory, které byly zásadně proti otroctví, jelikož to přímo zasahuje do osobní svobody člověka. Jiní na zachování otroctví trvali a argumentovali například tím, že vlastně otroky zachraňují a umožňují jim přežít, kdežto ve vlastní zemi by třeba nepřežili.¹² O definitivním zrušení otroctví v atlantickém prostoru se dá hovořit až v 19. století.¹³

V roce 1804 byla v českých zemích vydána Kniha práv nad přečiněními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky. Tato Kniha práv rozlišovala mezi zločiny a přestupky. Pokud pachatel provedl nějaký zločin, mohla být jeho osobní svoboda omezena uvězněním v žalářích a to buď na doživotí, nebo dočasně v rozmezí

---

¹⁰ MELMUKOVÁ, Eva. *Patent zvaný toleranční. 2.*, dopl. vyd. Neratovice: Verbum, 2013, 303 s., [16] s. obr. příl. Historicus. ISBN 978-80-903920-4-5.

¹¹ Především v dobách novověku šlo o nástroj nápomocný ke kolonizaci Ameriky, jelikož otroctví sloužilo k využití bohatství, které Nový svět nabízel. Ty mocnosti, které kolonizovaly Nový svět, se potýkaly s problémem velikých rozloh a malého počtu pracovníků, které nabízela Evropa, a tak se obrátily k jistému zdroji do Afriky. Veškeré kolonie v Novém světě považovaly otroctví za legální. Zdroj: KRÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 5-303. ISBN 978-80-7422-236-8.

¹² KRÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 5-303. ISBN 978-80-7422-236-8.

¹³ Otroctví asi nikdy zcela nevymizí, jelikož i v 21. století je možné se s ním setkat například v severní a západní části Afriky.

od 6 měsíců do 20 let.¹⁴ Pokud spáchal přestupek, byl vězněn na kratší dobu a to v rozmezí od 24 hodin do 6 měsíců, vyhoštěn z území či státu.¹⁵

Po vzniku Československa vznikla nová zabezpečovací zařízení, která umožňovala omezení osobní svobody. Šlo o tzv. donucovací pracovny, kde mohly osoby strávit minimálně rok a maximálně deset let nebo převychovatelny. Zároveň byl vydán zákon, který povoloval trestání osob, jež způsobily druhé osobě újmu na těle, svobodě, majetku a cti. Později vznikl institut ochranného opatření, jenž omezoval na osobní svobodě především ty, kteří v důsledku choroby popřípadě zanedbané výchovy spáchali trestný čin.¹⁶ Tento institut platí dodnes. Postupně se začalo rozvíjet také trestní soudnictví nad mládeží ve věku od 14 do 18 let, přičemž osoby mladší 14 let nebyly trestně odpovědné. Dnes je věková hranice posunuta na 15 let. Během času se vyvinuly zajišťovací instituty do podoby, jakou známe dnes, přičemž vývoj některých institutů především vazby a zadržení je zachycen v kapitole Vývoj úpravy zadržení a vazby v trestních řádech od roku 1873.

Osobní svobodou se dokonce už zabývali také řeční filosofové, kteří přišli s tím, že s některými právy se člověk rodí, v této době však neexistovala žádná ucelená podoba lidských práv. Platónův pohled může být objasňující, propagoval myšlenku, že jedinec není považován za osobnost, a tudíž nemá vůbec žádná práva. O právech se dá hovořit pouze ve spojitosti s obcí, ta je totiž brána jako skutečná osobnost, ale jedinec je pouze částí, jež potřebuje všestranné doplnění.¹⁷ Později se názory na pojem práv a svobod člověka dívaly skrze Boha, který udává přirozená práva, boží zákony. Svobodu má člověk udělenou od Boha a nelze ji odejmout. Dá se říci, že tato přirozená práva jsou inspirací pro další myslitele. Podle Johna Locka je nedílnou součástí každé osobnosti právo na život, osobní svobodu a také užívání majetku, tato práva nelze oddělit a stát by je měl uznávat.¹⁸

---

¹⁴ Osoba uvězněna v žaláři byla na nohou, rukou i v pase přikována. Zdroj: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 31. č. 81. ISBN 8021007915.

¹⁵ Trestů za přestupky bylo více, zde jsou zmíněny pouze ty, které mají co do činění s osobní svobodou.

¹⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 36-48. č. 81. ISBN 8021007915.

¹⁷ KOMÁRKOVÁ, Božena. *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 41 s. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-042-5384-9.

¹⁸ LOCKE, John, Josef KRÁL. *Dvě pojednání o vládě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965, s. 141.

1.1 Zakotvení osobní svobody v právu

Osobní svoboda se postupem času dočkala svého právního zakotvení. Kodifikacím vévodila především Velká Británie a USA, naproti tomu ve srovnání Habsburská monarchie poněkud zaostávala. Důvodem byl především anglosaský právní systém. Law of equity a common law poskytovaly lepší podmínky pro rozvoj lidských práv na rozdíl od středoevropských a východoevropských systémů, jež byly více stabilní, a nebylo možné je neustále měnit. V Anglii došlo k prvnímu zakotvení osobní svobody v podobě, jakou známe dnes. Jednalo se o listinu nazvanou **Magna Charta Libertatum**, neboli Velká listina svobod, která byla uzavřena roku 1215. Tento právní dokument mimo jiné obsahuje články týkající se právě pojmu osobní svoboda. Článek 39 říká, že „*Žádný svobodný muž nebude zatčen nebo uvězněn nebo zbaven majetku nebo zbaven cti nebo vyhnán do vyhnanství nebo jakkoliv poškozen, ani ho nebudeme pronásledovat nebo proti němu někoho posílat, bez zákonného rozsudku jeho na roveň postavených podle zákonů země.*“¹⁹ Dalšími dokumenty, které v podstatě shrnovaly již existující práva a svobody byly **Petition of Right**²⁰ z roku 1628 a **Bill of Rights** z roku 1689. Ostatní písemné podoby základních lidských práv jsou zaznamenány během 17. století a spíše 18. století. Jeden z nejdůležitějších dokumentů týkajících se výhradně osobní svobody, vydaný roku 1679 opět v Anglii, je **Habeas Corpus Act**, který hájil osobní svobodu všech poddaných, jelikož Magna Charta Libertatum nebyla vždy dodržována. Jeho obsahem jsou přesné postupy při omezování osobní svobody zatčením a vzetím do vazby. Tyto kroky nesmí být v žádném případě provedeny bez písemného příkazu, je posuzováno, zda omezení osobní svobody proběhlo v souladu s právem, pokud nikoliv, musel být dotyčný propuštěn.²¹ Na americkém kontinentu vzešla v platnost roku 1791 Listina práv Spojených států amerických neboli **Bill of Rights**, jedná se o prvních deset dodatků ústavy USA.

---

¹⁹ INURU.com: MAGNA CHARTA LIBERTATUM, PRVNÍ VELKÁ LISTINA PRÁV A SVOBOD, 1215. ČESKY, ANGLICKY, LATINSKY. [online]. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <http://www.inuru.com/index.php/spolecnost/dokumenty/491-magna-charta-libertatum-1215-velka-listina-prav-a-svobod>.

²⁰ BRITANNIA HISTORICAL DOCUMENTS: *Petition of Right, 1628* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.britannia.com/history/docs/petition.html>.

²¹ Habeas Corpus Act [online]. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <http://www.constitution.org/eng/habcorpa.htm>.

Osobní svoboda je zakotvena v dodatku číslo 4, který říká, že „Právo národa na ochranu svobody osobní a domovní, písemností a majetku nesmí být porušováno neoprávněnými prohlídkami a konfiskacemi; nesmí být vydán rovněž žádný příkaz, který by se neopíral o zdůvodněná zjištění, doložená přísahou nebo jiným způsobem potvrzená, a který by neobsahoval přesné určení místa, které má být prohledáno, přesný popis osob, které mají být vzaty do vazby, a věci, jež mají být zabaveny.“²²

Ve druhé polovině 19. století se osobní svoboda začala objevovat v právních dokumentech českých zemí, například byla prvně ukotvena v **čl. 8 základního zákona státního daného** dne 21. prosince 1867 o obecných právech občanů státních v královstvích a zemích v radě říšské zastoupených. Zmíněný článek říkal: „Svoboda osobní jest pojištěna“, dále upravoval situaci nezákonného zatčení či nezákonného prodloužení zatčení. Pokud by k takové situaci došlo, stanovil článek také povinnost státu škodu nahradit.²³ Další právní dokument upravující osobní svobodu byla **Ústavní listina z roku 1920**, konkrétně § 107, který osobní svobodu zaručoval a stanovoval, že omezení osobní svobody je možné pouze na základě zákona.²⁴ Později byla osobní svoboda zakotvena v další **Ústavě z roku 1948** v § 2 a § 3.²⁵ Menší spíše symbolickou změnu s sebou přinesla **Ústava z roku 1960**, která osobní svobodu upravovala v čl. 30.²⁶

1.2 Současná podoba

Problematika osobní svobody je zakotvena v Listině základních práv a svobod, dále jen „Listina“²⁷ a v rámci práva mezinárodního je zahrnuta i v Evropské Úmluvě

---

²² Ústava Spojených států Amerických Zdroj: ÚSTAVA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH. [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://klempera.tripod.com/usustava.html>.

²³ Zákon č. 142/1867 ř. z. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/145-1867.htm>.

²⁴ Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.

²⁵ Zákon č. 150/1948 Sb. Ústava Československé republiky. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/150-48.htm>.

²⁶ Zákon č. 100/1960 Sb. Ústava Československé socialistické republiky. In: Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html.

²⁷ Zákon č. 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

o ochraně lidských práv a základních svobod, dále jen „Úmluva“²⁸. Osobní svoboda jako pojem, není v českém právním řádu nikde blíže definována, ovšem je možné na ni nahlížet v obecném, či specifickém slova smyslu. V roce 1864 Abraham Lincoln ve svém projevu v Baltimoru připustil, že definovat pojem „svoboda“ je poněkud problematické, ale na druhou stranu dosti důležité, jelikož nesprávné pochopení smyslu tohoto slova, může vyvolat řadu negativních dopadů. Lincoln prohlásil: „*Svět vždy postrádal správnou definici slova svoboda ... Při použití stejného výrazu nemáme na mysli tutéž věc.*“²⁹ Je nutné podotknout, že se skutečně jedná o pojem špatně definovatelný a každý jednotlivec ho chápe tzv. „po svém“. „Svoboda“ je něco, co existuje a záleží především na tom, jak ji co nejuvýstižněji určit. Možná by bylo zapotřebí ji v budoucnu přiřadit nějakou vhodnou definici, aby nedocházelo k tvrzení, že někdo nevěděl, že spácháním nějakého neuváženého činu zasahuje do osobní svobody někoho jiného, protože pořádně neví, co osobní svoboda znamená. Sice je možné v důsledku nevědomosti použít známou větu: „Neznalost zákona neomlouvá“, ale pouze v případě, že tento pojem je vymezen zákonem. V zákonech je sice osobní svoboda upravena, avšak český právní řád ji konkrétně nedefinuje.

Svobodu v obecném slova smyslu lze chápat jako možnost člověka rozhodovat a jednat dle své vlastní vůle a zároveň být připraven nést za své činy přiměřenou odpovědnost. W. Weischedel ve své knize píše: „*Svoboda je vlastněním volného prostoru možnosti volby, v jehož rámci může člověk rozhodovat sám o sobě ze sebe sama.*“³⁰ Osobní svobodu ve specifickém slova smyslu lze přirovnat ke svobodě pohybu, tzn. nebýt vězněn, nikoliv ve smyslu pohybovat se po celém území České republiky, pokud se osoba nemůže svobodně pohybovat, zpravidla je to z důvodu omezení osobní svobody.

Omezení osobní svobody je většinou dlouhodobější proces trvalejšího charakteru a znamená nucené držení jednotlivce na místech, jako jsou věznice, nápravné výchovné ústavy, domácí vězení popřípadě ústavní léčebny. Omezit osobní svobodu je možné pouze za podmínek, které stanoví zákon,

---

²⁸ Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In: Dostupné z: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>.

²⁹ LEONI, Bruno a Frédéric BASTIAT. *Právo a svoboda*. 1. vyd. Překlad Martin Froněk. Praha: Liberální institut, 2007, s. 16. ISBN 978-808-6389-509.

³⁰ WEISCHEDEL, Wilhelm. *Skeptická etika*. Vyd. 1. Praha: Oikoyomenh, 1999, s. 102. Oikúmené. ISBN 8086005844.

v tomto případě lze hovořit o zákonném omezení osobní svobody. V okamžiku, kdy dojde k neoprávněnému zásahu do osobní svobody člověka, tzn., že, byla omezena jiným než zákonným způsobem, vzniká nárok na ochranu. Stát je povinen poskytnout patřičnou ochranu jak vůči státním orgánům, tak i třetím osobám.³¹

---

³¹ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Vyd. 2., dopl. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 115-116. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 263. ISBN 8021025921.

2 MOŽNOSTI OMEZENÍ SVOBODY DLE LISTINY

Listina byla schválena Federálním shromážděním Československé federativní republiky s účinností od 8. 2. 1991. Pozdějším usnesením předsednictva České národní rady byla vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky. Pro Českou republiku nabyla účinnosti dnem 1. 1. 1993. Listina je, co se týče osobní svobody velice důležitá. Již v jejím úvodním článku se píše: „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i právech*“, přičemž se tento článek stal základem celého právního řádu. Pojetí základních práv a svobod, jež je velice úzce spjato se zásadou vyjádřenou v čl. 2 „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá*“ vytvořilo nejen právní prostor, ale také východisko právních garancí rozvoje lidské svobody. Zároveň Listina v čl. 4 garantuje, že všechna „*základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci*.“ Nutno podotknout, že tato východiska lze chápat jako podstatný znak nynějšího pojetí demokratického právního státu. Zde je nutné konstatovat, že práva nemohou existovat bez povinností. Člověk sice má dle subjektivního práva možnost chovat se určitým způsobem, které zaručují normy objektivního práva, ale musí brát v potaz také povinnost neboli nutnost³² chovat se určitým způsobem pod hrozbou možné sankce. V již zmíněném čl. 2 Listina sice zaručuje svobodu, ale zároveň také stanovuje její zákonné meze, tedy co je zakázáno nebo naopak přikázáno. Z toho pak plyne, že ostatní je zákonem dovolené. Nebudou-li jasně dané meze svobody, nebude žádná svoboda. Listina nezmenšuje roli zákona, ale naopak ho považuje za pramen pozitivního práva.³³

Listina osobní svobodu upravuje v odst. 1 čl. 8.³⁴ Článek 8 je, co se týče omezení osobní svobody poměrně významný, vzhledem k tomu, že v odstavcích

---

³² Povinnost je nutnost zdržet se nějakých neoprávněných zásahů do práv jiného. Zdroj: GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 16. ISBN 9788087284230.

³³ GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 15-16. ISBN 9788087284230.

³⁴ Osobní svoboda je zaručena.

3 - 6³⁵ zmiňuje jednotlivé zákonem dovolené způsoby omezení osobní svobody. Jen pro úplnost, jedná se o zadržení, zatčení, vzetí do vazby a převzetí do ústavní zdravotnické péče (ochranná opatření). Zmíněný článek také poukazuje na fakt, že zbavení svobody může proběhnout jen z důvodů a způsoby, které stanoví zákon³⁶, jinak by se nehovořilo o zákonném, nýbrž nezákonném omezení osobní svobody. Jednotlivé instituty sloužící k omezení osobní svobody Listina blíže nespecifikuje, jejich hlubší úprava se nachází v jiných právních dokumentech. Zadržení, stejně jako zatčení, je upravováno zákonem **č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, (trestní řád)**³⁷ dále jen „TrŘ“, úprava vazeb je rovněž zakotvena ve zmíněném zákoně a navíc ještě v **zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ochranná opatření upravuje trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb.**

2.1 Vývoj úpravy zadržení a vazby v trestních řádech od roku 1873

V roce 1873 platil zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád, ze dne 23. května 1873.³⁸ Tento řád mimo jiné vymezoval, jakými zákonnými způsoby lze obviněnou osobu dostat před soud. Zajišťovacími prostředky bylo obeslání, předvedení, tzv. prozatímní zajištění a vazba. Obviněná osoba byla nejprve obeslána, aby se dostavila k výslechu. Existovaly případy, ve kterých bylo možné obeslání obejít a soudce rovnou nařídil předvedení či prozatímní zajištění. Šlo především o situace,

---

³⁵ (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržena osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženu osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu. (4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu. (5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

(6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů. Čerpáno z: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

³⁶ Čl. 8, odst. 2 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

³⁸ Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

uvedené v § 175 trestního řádu z roku 1873, ve kterých byl dle bodu 1 obviněný přistižen při páchání trestného činu nebo bezprostředně po něm, dále jestliže byl přistižen s věcmi nebo zbraněmi použitými či pocházejícími z místa zločinu. Dalším důvodem pro vynechání obeslání bylo podle bodu 2, pokud obviněný konal přípravy k útěku nebo podle bodu 3 se pokusil nějakým způsobem ovlivňovat svědky, znalce či jiné zúčastněné osoby, aby mařil vyšetřování. Poslední důvod upravoval bod 4 a týkal se obavy, že obviněný se pokusí čin dokonat nebo jej opakovat. Zde je nutné zmínit fakt, že uvedené body se velmi podobají dnešním důvodům pro vzetí do vazby. Pokud se jednalo o čin, za který podle zákona hrozil trest smrti nebo trest ve výši nejméně 10 let odnětí svobody, vydal soudce na podezřelou osobu zatýkácí rozkaz. Vazba byla v těchto případech obligatorní.³⁹

Prozatímní zajištění a řádná vazba neznamenal totéž. Rozdíl byl spatřován v první řadě v účelu, jelikož cílem prozatímního zajištění bylo zprostředkovat dodání osoby před soud a provést výslech, přičemž trvání prozatímního zajištění bylo časově omezeno. V druhé řadě byl rozdíl spatřován v podmínkách, předpoklady pro to, aby mohla být osoba prozatímně zadržena, bylo podezření ze spáchání trestného činu. Naproti tomu podmínkou vyšetřovací vazby bylo, že obviněná osoba zůstala i po provedení výslechu nadále podezřelá.⁴⁰

Vazba byla jakožto zajišťovací institut upravena v § 180 zmíněného zákona, podle nějž byl do řádné vazby vzat vyslechnutý obviněný, u něhož stále existovalo podezření ze spáchání trestného činu a k němuž se zároveň vztahuje jeden z výše uvedených důvodů vazby dle § 175 trestního řádu z roku 1873 kromě bodu 1. Pokud se konalo řízení pro přestupek, před okresními soudy se uplatňovala řádná vyšetřovací vazba pouze v situacích stanovených v § 175 trestního řádu z roku 1873 body 2. a 3.⁴¹ Zcela odlišná úprava omezení osobní svobody se týkala osob starších 14 let a mladších 18 let. Do doby než vstoupil v platnost nový zákon č. 48/1931 Sb. z. a. n., o trestním soudnictví nad mládeží⁴², platil zákon čl. VII/1813, o soudech mladistvých. Nový zákon

---

³⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 125. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁴⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 126. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁴¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 129. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁴² Zákon č. 48/1931 Sb. z. a. n., o trestním soudnictví nad mládeží. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0539_01.htm.

o trestním soudnictví mladistvých se uplatňoval nejen v českých zemích, ale i na Slovensku a Podkarpatské Ukrajině a upravoval spoustu otázek odlišně. Podle § 40 trestního řádu z roku 1873 odst. 1 mohla být vazba ať už prozatímní nebo vyšetřovací, uvalena pouze za předpokladu, jestliže jejího účelu nelze dosáhnout jinak, například opatřením vycházejícím z § 1 odst. 2.⁴³ Důležité je, že mladistvá osoba musela být dle § 40 trestního řádu z roku 1873 odst. 2 oddělena od ostatních vězňů a vyšetřovaných osob, kteří byli starší 18 let a to především pro to, aby na mladistvého neměli špatný vliv.

Vzhledem k tomu, že nebyla stanovena nejvyšší možná doba trvání vazby, vyšetřovací vazba stejně jako prozatímní zajištění musely být ukončeny ve chvíli, kdy pominuly důvody pro jejich trvání. Platilo pravidlo, že pokud byl obviněný ve vazbě z důvodů, aby nemohl ovlivňovat svědky či znalce a jiné osoby, nesměla se tato vazba prodlužovat nad dva měsíce.⁴⁴ Institut vazby mohl být dále nahrazen slibem nebo kaucí § 191 – 192 trestního řádu z roku 1873. Pokud by obviněný daný slib porušil, hrozil by mu opětovný návrat do vazby.

Úprava zajišťovacích institutů měla prozatím poněkud odlišnější podobu, ale některé její prvky - například důvody pro vzetí do vazby nebo oddělení mladistvých osob od ostatních vězňů či náhrady vazby za mírnější opatření se již začaly soudobé úpravě přibližovat.

2.1.1 Trestní řád z roku 1950

V roce 1950 platil zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).⁴⁵ V tomto trestním řádu byla úprava zadržení a vazby poněkud postižena, jelikož provedená úprava značně zdeformovala strukturu trestního procesu, v němž největší váhu získalo přípravné řízení, které bylo ovládáno policií.

---

⁴³ ...naříditi, aby nedospělý byl umístěn v jiné rodině, nebo aby byl dán do léčebného nebo jiného vhodného ústavu, naříditi ochranný dozor neb ochrannou výchovu.

⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 134. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁴⁵ Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0486_01.htm.

Obviněný měl velmi omezená práva, dokonce bylo zeslabeno i postavení obhájce.⁴⁶ Nutno konstatovat, že toto nebylo příliš demokratické jednání.

Oproti předešlému trestnímu zákoníku se obviněná osoba předvolávala, nikoli obesílala, princip byl ovšem stejný. Pokud se osoba na předvolání nedostavila bez dostatečné omluvy, mohla být následně předvedena. Zadržení a zatčení byla považována za časově omezené prostředky, jejichž hlavním cílem bylo zjistit, zda existují důvody pro to, aby mohla být osoba vzata do vazby. Omezení osobní svobody, jež bylo v těchto opatřeních zahrnuto, se ve chvíli uplynutí zákonné lhůty zrušilo nebo se změnilo ve vazbu.

Zatčenou osobu bylo nutné ihned vyslechnout a do 48 hodin odevzdat prokurátoru. Pokud byla obviněná osoba zatčena z důvodu přistižení při páchání činu, nebo byla přistižena s věcmi, kterými byl trestný čin spáchán podle § 98 trestního řádu z roku 1950, byla vyslechnuta a do 48 hodin propuštěna nebo jestliže existoval nějaký důvod vazby, byla odevzdána prokurátoru. Hlavním účelem vazby bylo především zajistit obviněnou osobu jak pro trestní řízení, tak pro případný výkon trestu a zároveň zabránit tomu, aby se obviněný pokoušel nějakým způsobem mařit vyšetřování, případně zkoušel trestný čin dokonat. Tento trestní řád rozšířil oproti předešlému trestnímu řádu důvody vazby. Jednotlivé důvody vzetí obviněného do vazby upravoval § 96 trestního řádu z roku 1950. V odstavci 1 byl zakotven obligatorní důvod vazby. Stačilo, aby byla obviněná osoba pouze podezřelá z nějakého trestného činu, za jehož spáchání zákon stanovil trest smrti, odnětí svobody na doživotí nebo trest ve výši nejméně deseti let. Zvláštností bylo, že ke vzetí do vazby postačovalo pouhé podezření z nějakého trestného činu a nebylo tedy dále nutné zkoumat, zda jsou tu nějaké jiné důvody pro vazbu, na které poukazoval odstavec 2, například hrozící útěk, maření vyšetřování nebo obava z dokonání trestného činu. V případech mladistvých osob bylo vzetí do vazby možné pouze za podmínky, že účelu vazby není možné dosáhnout jinak. Zde je nutné podotknout, že se toto ustanovení § 229 trestního řádu z roku 1950 týkalo i případů, ve kterých byla obvyklá obligatorní vazba.

Nedostatkem tohoto trestního řádu také bylo, že neobsahoval žádná ustanovení, která by se týkala délky trvání vazby ani ustanovení týkající se způsobů rozhodování

---

⁴⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 144. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

o prodloužení vazby.⁴⁷ Faktem je, že vazba nesměla být bezdůvodně prodlužována, snadno by se tak ze zákonného omezení osobní svobody mohlo stát omezení nezákonné. S ohledem na dobu trvání vazby byl důležitý především § 104, který stanovil, že obviněný musí být propuštěn na svobodu, jakmile pominou důvody vazby. Výjimkou byla samozřejmě obligatorní vazba, z níž byl obviněný propuštěn až po pravomocném skončení trestního stíhání.

2.1.2 Trestní řád z roku 1956

Nový trestní řád, který vznikl zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),⁴⁸ rozlišoval zatčení, zadržení, prozatímní vazbu a vazbu. Právní úprava zatčení byla v podstatě totožná s úpravou v předešlém trestním řádu. Zatčení osoby prováděly bezpečnostní orgány a to pouze za předpokladu, že podezřelá osoba byla přistižena při činu. O každém zatčení se sepisoval protokol. Bezpečnostní orgány byly povinny zatčenou osobu do 48 hodin odevzdat prokurátoru nebo ji propustit. V případě, že byla zatčená osoba odevzdána prokurátoru, musel rozhodnout rovněž do 48 hodin, zda bude osoba vzata do vazby.⁴⁹

Tento trestní řád zavedl zcela nový institut prozatímní vazby. Důvodem pro zavedení této novoty byl lepší soulad s ústavou. O prozatímní vazbě rozhodovaly vyšetřovací orgány a bylo nutné, aby platily dvě podmínky. První podmínkou byla existence jakéhokoliv důvodu vazby a druhou podmínkou, že věc nesnesla odkladu. Podstata spočívala v tom, aby tyto dvě podmínky platily současně. Stejně jako u zatčení i zde se sepisoval protokol o prozatímní vazbě a osoba musela být do 48 hodin buďto odevzdána prokurátoru nebo propuštěna na svobodu. Za zmínku stojí skutečnost, že v tomto trestním řádu už neexistovala obligatorní vazba. O tom, zda má být obviněný vzat do vazby či nikoli se rozhodovalo podle jednotlivých okolností daného konkrétního

---

⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 149. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁴⁸ Zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=64&r=1956>.

⁴⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 157. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

případu.⁵⁰ Nutno podotknout, že velice záleželo na tom, aby každé vzetí osoby do vazby bylo vždy opodstatněno faktickými okolnostmi týkajícími se případu. Bylo tedy nutné vždy uvést důvod a okolnost proč má být osoba vzata do vazby, aby nedocházelo k tomu, že se nejprve osoba omezí na svobodě a teprve poté budou hledány důvody pro vzetí do vazby.

Tato právní úprava, na rozdíl od předešlého trestního řádu, již obsahovala ustanovení o délce trvání vazby. Detailněji tuto problematiku upravoval § 81 trestního řádu z roku 1956. Pokud vazba v přípravném řízení trvala dva měsíce, měl obviněný právo na propuštění na svobodu ovšem pouze za předpokladu, že prokurátor nerozhodl o prodloužení trvání vazby. Prokurátor nemohl vazbu prodloužit tehdy, pokud obviněná osoba byla už umístěna do vazby z důvodu, aby neovlivňovala svědky či nemařila vyšetřování. Délka trvání vazby se počítala ode dne zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby či prozatímní vazby. Důležitý je, i zápočet doby, po kterou byla obviněná osoba pozorována například v ústavu. Vazba osoby, která je stíhána pro přestupek, nesměla trvat déle jak 30 dnů. Ve chvíli, kdy pominou důvody vazby, muselo dojít k propuštění obviněného na svobodu.

2.1.3 Trestní řád z roku 1961 až do novely č. 265/2001 Sb.

Co se týče institutů předvolání a předvedení nepřinesl nový trestní řád žádnou významnou změnu. Úprava byla téměř totožná s předešlým trestním řádem z roku 1956. Nový trestní řád ovšem zavedl jistou novinku, jelikož označil institut prozatímní vazby za zadržení. Původní znění § 75 trestního řádu z roku 1956 výše zmíněného trestního řádu umožňovalo zadržení osoby vyšetřovacím orgánem za situace, kdy z důvodu neodkladnosti nebylo možné získat rozhodnutí prokurátora o vazbě. Vyšetřovací orgán musel prokurátora o zadržení neprodleně informovat a do 48 hodin obviněného prokurátorovi předat nebo ho propustit. Podle původního znění § 76 trestního řádu z roku 1956 bylo možné zadržet v naléhavých případech osobu, jež byla podezřelá ze spáchání trestného činu, jestliže existoval některý z důvodů vazby a to i za

---

⁵⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 161. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

předpokladu, že proti ní nebylo vzneseno obvinění. K zadržení nebyl potřebí souhlas prokurátora, jen pokud věc nesnesla odkladu. V průběhu let přicházely časté novelizace, které rušily, měnily nebo doplňovaly některé části § 75 a § 76, například novela č. 178/1990 připojila k § 76 nový odstavec, jehož obsahem bylo právo volby obhájce. Kvůli upřesnění textu zákona týkajícího se omezení osobní svobody osoby, která byla přistižena při činu, byl nutný vznik další novely č. 558/1991 Sb. Původní úprava § 76 trestního řádu z roku 1956 odst. 2 musela vytěsnit pojem „přistižení při činu“ jenž byl používán v předešlých trestních rádech a nahradit ho slovy „bezprostředně poté“.

V roce 1993 nastal v praxi problém, který byl vyřešen nálezy Ústavního soudu, a to jedním ze dne 2. 7. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 2/97⁵¹ a dalším ze dne 28. 11. 1996 sp. zn. IV. ÚS 246/96⁵² a následně i novelizací Listiny. Jednalo se o to, zda se může doba trvání policejního zajištění započítávat do doby zadržení či nikoli. Podle výše zmíněných nálezů bylo zapotřebí započítávat dobu trvání zajištění do lhůty 24 hodin. Nutno konstatovat, že právě Listina díky novelizaci č. 162/1998 prodloužila lhůtu trvání zadržení z 24 hodin na 48 hodin.⁵³

Příkaz k zatčení byl podle původní úpravy § 69 trestního řádu z roku 1961 nazýván příkazem k dodání do vazby. Často to vedlo k mylným domněnkám, že se jedná o prostředek, jehož účelem je uskutečnění již dříve vydaného rozhodnutí, které pro obviněného nařizovalo vazbu. Ve skutečnosti byl příkaz k dodání do vazby nástrojem, díky kterému byl obviněný teprve dodáván orgánu, který měl o vazbě či propuštění po provedeném výslechu rozhodnout. Tento matoucí fakt volal po změně, jež přinesla až novela č. 178/1990 Sb., která kromě změny názvu stanovila i potřebné obsahové náležitosti.⁵⁴

Trestní řád z roku 1961 upravoval také institut vazby, který rovněž prošel celou řadou novelizací. K tomu, aby mohla být osoba vzata do vazby, byla nutná existence jistých podmínek, jejichž znění je totožné se současnou podobou. Podle původní úpravy rozhodoval o vzetí do vazby prokurátor. Tuto skutečnost změnila novela

---

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 7. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 2/97. In: Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-2-97>.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 28. 11. 1996 sp. zn. IV. ÚS 246/96. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-246-96><http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-2-97>.

⁵³ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 174 - 179. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁵⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 180 - 182. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

č. 558/1991 Sb., jež přenesla předmětnou pravomoc na soudce. Nutno podotknout, že kvůli této změně došlo ke střetu názorů, které naznačovaly, že se jedná o rozpor s článkem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Konkrétně se jednalo o článek 5 odst. 1 písm. c),⁵⁵ jenž využíval slova „příslušný soudní orgán“ a odst. 3 téhož článku a Úmluvy,⁵⁶ který používal znění „jiná úřední osoba zmocněná k výkonu soudní pravomoci“. Podle zmíněných výrazů je snadné dojít k názoru, že by prokurátor mohl vymezené podmínky splňovat. Nakonec se jednoznačně dospělo k tomu, že tato možnost je nepřijatelná. Co se, ale výrazně změnilo, byla doba trvání vazby. Podle původní úpravy trvala vazba v přípravném řízení maximálně dva měsíce s tím, že mohla být prokurátorem o jeden měsíc prodloužena. Na delší dobu mohla být vazba změněna jen generálním prokurátorem a to až do schválení novely č. 149/1969, která prodloužení vazby generálním prokurátorem odstranila a tuto pravomoc převedla na nadřízeného prokurátora. Doba trvání se začala počítat dnem, kdy byla osobní svoboda stíhaného omezena. Důležité je zmínit fakt, že nejvyšší přípustná doba trvání nebyla zákonem stanovena. Zákon, konkrétně § 72 TrŘ odst. 1 a 2, pouze určil, že veškeré orgány, jež jsou činné v trestním řízení, musí povinně zkoumat, zda během všech období trestního stíhání stále existují důvody vazby. Pokud by tyto důvody přestaly trvat, musel být obviněný okamžitě propuštěn na svobodu. V průběhu let došlo k řadám novelizací, které více či méně zasahovaly do úpravy trvání vazby, ale teprve až novela č. 159/1989 Sb. trvání vazby upravila úplně novým způsobem. Zakotvila například, že doba trvání vazby v přípravném řízení může trvat jen nevyhnutelně nutnou dobu, maximálně jeden rok. Tato lhůta nesměla být překročena a v případě, že do této doby nebyla podána obžaloba, měl obviněný jistotu, že bude propuštěn na svobodu. Zatímco v přípravném řízení nesměla vazba přesáhnout rok, celková doba vazby nesměla být delší než horní hranice trestní sazby odnětí svobody určené na trestný čin, za který je obviněná osoba ve vazbě. Pozdější novela č. 303/1990 prodloužila dobu trvání vazby v přípravném řízení z jednoho na dva roky za předpokladu, že byla osoba obviněna například z obecného ohrožení, braní rukojmích nebo vraždy. O prodloužení

---

⁵⁵ Zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání.

⁵⁶ Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení.

doby trvání vazby nad dva roky rozhodoval až do provedení další novely Nejvyšší soud a poté vrchní soudy.⁵⁷ Novelizace provedená zákonem č. 265/2001 Sb. zasáhla do rozhodování týkajícího se trvání vazby a zároveň posílila roli státních zástupců v přípravném řízení. Na to mimo jiné poukázal i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. 2. 2003, sp. zn. IV. ÚS 692/02⁵⁸. Podle předešlé úpravy totiž v přípravném řízení o dalším trvání vazby rozhodoval na návrh státního zástupce soud. Pakliže státní zástupce nepodal návrh na prodloužení vazby nebo návrh nepodal ve stanovené lhůtě, pak jakákoli naděje nápravy nedostatku jeho procesní aktivity byla vyloučena jako nezákonná, na to zase poukazuje náleze ze dne 27. 2. 2001, sp. zn. IV ÚS 332/2000.⁵⁹

Z výše uvedeného textu vyplývá, že si instituty vazba a zadržení prošly skutečně rozsáhlým vývojem, než se dostaly do současné podoby. Některé skutečnosti se ale příliš od své historické formy neodlišují a změnila se pouze určitá fakta, zatímco podstata zůstala stejná. Největší změny probíhaly v současném trestním řádu z roku 1961, který byl z hlediska zmíněných institutů mnohokrát novelizován.

2.2 Zadržení a příkaz k zatčení

Jednoduše řečeno, zadržení je jeden z prostředků sloužící k zajištění osoby pro účely trestního řízení. Hlavní podstatou zadržení je časově limitované krátkodobé omezení osobní svobody obviněného, policejním orgánem. Během této doby jsou se zadrženou osobou prováděny úkony trestního řízení a v mezidobí je osoba umístěna na celu. Poté, co uplyne doba, po kterou může být osoba zadržována, je nutné ji propustit na svobodu. Pokud ovšem existují důvody pro vzetí osoby do vazby, bude tato osoba následně do vazby převezena. Právní úprava rozlišuje dvě možnosti zadržení, první dle **§ 75 TrŘ zadržení obviněného policejním orgánem** a druhý dle **§ 76 TrŘ zadržení osoby podezřelé**. Rozdíl nespočívá pouze v názvu. Po bližším prozkoumání vyjdou najevo mnohem zásadnější rozdíly, které jsou popsány níže.

---

⁵⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 183 - 200. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

⁵⁸ Náleze Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2003, sp. zn. IV. ÚS 692/02. In: Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-692-02>.

⁵⁹ Náleze Ústavního soudu 27. 2. 2001, sp. zn. IV ÚS 332/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-332-2000>.

Příkaz k zatčení je úkon prováděný v rámci trestního řízení, na jehož základě je možné zadržet a krátkodobě omezit osobní svobodu obviněného. Příkaz k zatčení je vydáván tehdy, pokud nelze obviněného řádně předvolat ani předvést čili není možné zajistit jeho přítomnost u výslechu z důvodu, že se obviněný schválně skrývá nebo uprchl, aby se vyhnul stíhání či trestu. V přípravném řízení vydává příkaz k zatčení soudce na návrh státního zástupce. Soud, zašle příkaz k zatčení Policii ČR, která jej dá k dispozici policejním složkám po celé České republice. Příkaz k zatčení obsahuje kromě údajů, které mají zajistit, aby osoba obviněného nemohla být zaměněna s jinou osobou, také popis skutku, který byl spáchán a za nějž je obviněný stíhán, dále označení trestného činu a popis důvodů, na jejichž základě byl příkaz vydán. Pokud se podaří obviněného zatknout, musí být do 24 hodin od zatčení předán soudu, aby mohl být vyslechnut. Nutno podotknout, že pokud by policejní orgán nestihl obviněného dodat do lhůty 24 hodin soudu, musel by být obviněný propuštěn na svobodu. Pokud ovšem dojde k předání obviněného včas, musí soudce do 24 hodin od předání rozhodnout, zda má být vzat do vazby či nikoli. Jestliže by toto rozhodnutí soudce učinil až po vypršení 24 hodin, došlo by podle § 69 TrŘ opět k propuštění obviněného na svobodu. Jestliže existuje podezření, že se obviněný může skrývat v cizině, vydá soud buď mezinárodní zatýkací rozkaz, nebo evropský zatýkací rozkaz, ten se týká zemí EU. Nutno konstatovat, že ač zatčení vede k omezení osobní svobody, je při dodržení veškerých zákonných podmínek uváděných v čl. 8 odst. 4 Listiny zcela přípustné.

2.2.1 Zadržení obviněného policejním orgánem

Obviněný může být zadržen za předpokladu, že byly splněny dvě podmínky. První podmínkou je, že proti osobě musí být vedeno trestní stíhání a druhou podmínkou je existence jednoho či více důvodů pro vzetí do vazby. Zde je nutné konstatovat, že zadržení nemá povahu rozhodnutí, nýbrž opatření, a proto není možné proti němu použít jakýkoliv opravný prostředek. Zadržení zpravidla provádí policejní orgán, který vykonává vyšetřování, ale stejně tak ho může provést i státní zástupce. O provedeném zadržení se sepisuje protokol a následně je informován i státní zástupce, který určí policejnímu orgánu lhůtu, ve které má být kromě protokolu předán i jiný důležitý materiál potřebný k podání návrhu na vzetí do vazby. Tato lhůta se určuje tak,

aby v dané době 48 hodin mohlo dojít buď k propuštění zadrženého, nebo k jeho odevzdání soudu s návrhem na vzetí do vazby. Pro srovnání, pokud se jedná o méně závažný trestný čin, přezkoumá státní zástupce, zda je v tomto případě ve vztahu k obviněnému dán některý z důvodů vazby a pokud není, je osoba ze zadržení propuštěna na svobodu. Nutno konstatovat, že podobným způsobem se postupuje i v případě, ve kterém je předem zřejmé, že stíhání osoby nepovede k uložení trestu odnětí svobody nepodmíněně. Poté, co je protokol doručen státnímu zástupci, přezkoumávají se znovu všechna důležitá fakta.⁶⁰ Pokud státní zástupce na základě provedeného přezkoumání zjistí, že omezení osobní svobody bylo nedostatečně odůvodněno, propustí obviněného na svobodu.⁶¹ V případě zadržení není možné uplatnit náhradu za zadržení v podobě záruky, slibu nebo peněžní částky, jako je tomu u vazeb.

Výkon zadržení probíhá v policejních celách. Předtím, než je zadržená osoba umístěna do cely, musí být podrobena osobní prohlídce, kterou je povinna strpět, kvůli zjištění, zda u sebe nemá předměty, které mohou ohrozit zdraví a život. Během tohoto výkonu jsou zadržené osobě omezena některá práva a svobody, jejichž výkon by se neslučoval s účelem, pro který byla zadržena, popřípadě nemohou být uplatněna kvůli zajištění bezpečnosti či pořádku v místech, kde zadržení probíhá.⁶² Osoby, u nichž se předpokládá společné trestní řízení, jsou do cel umístěovány samostatně, aby nemohly mezi sebou vzájemně komunikovat a společně se domlouvat. Zadržení může trvat jen nezbytně nutnou dobu, která by neměla překročit 48 hodin. Z toho vyplývá, že může mít i mnohem kratší trvání. Lhůta 48 hodin se počítá a momento ad momentum⁶³ a je společná pro policejní orgán i státního zástupce.⁶⁴ Tuto lhůtu není možné přerušit ani nijak prodloužit. Pokud by byla zadržená osoba po uplynutí této lhůty i nadále zadržována, nejednalo by se dále o zákonné omezení

---

⁶⁰ Zda bylo zadržení provedeno až po zahájení trestního stíhání, zda věc skutečně nesnesla odkladu nebo jestli je podezření dostatečně odůvodněno apod. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 966. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 967. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶³ Od okamžiku k okamžiku Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 967. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 972. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

osobní svobody, došlo by tím k porušení práv člověka na osobní svobodu garantovanou Listinou.

Podobně jako u vazeb i zde má obviněný jistá práva, jako například hovořit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby, právo na poskytnutí stravy a vody, právo na základní hygienu, také má právo na poskytnutí zdravotních pomůcek a nezbytných léků.

Cela předběžného zadržení nevyhlíží příliš útulně a je velice skromně vybavena. Zpravidla se v ní nachází ne příliš pohodlná postel, noční stolek, židle, umyvadlo a toaleta. Během pobytu v cele nesmí mít obviněný u sebe žádné věci, ani ty, jejichž pomocí by si zkrátil čekání na propuštění na svobodu či vzetí do vazby.

2.2.2 Zadržení osoby podezřelé

Hned na úvod je nutné upozornit na jisté odlišnosti od zadržení obviněného policejním orgánem. První skutečností je, že proti podezřelému ještě **nebylo zahájeno trestní stíhání**, proto je k zadržení nutný souhlas státního zástupce, bez nějž se může zadržení provést jen za předpokladu, že není možné souhlas opatřit předem a věc nesnese odkladu. Další podstatný rozdíl se týká toho, **kdo smí podezřelého zadržet**. Zatímco zadržení dle § 75 TrŘ smí provádět pouze policejní orgán nebo státní zástupce, v tomto případě může osobní svobodu omezit kterýkoli občan. Pokud se někdo bude pokoušet zadržet osobu sám, bez pomoci policejního orgánu, je nutné, aby ji přistihl při páchání trestné činnosti nebo alespoň bezprostředně poté. Tato podmínka je důležitá především proto, aby nedocházelo k zadržování jakýchkoli osob, například z důvodu, že jejich nelichotivý vzhled může v některých občanech vyvolat domněnku, že tato osoba vypadá jako někdo, komu není cizí páchat trestnou činnost. Občanům „s bujnou fantazií“ by pak mohl připadat podezřelý téměř kdokoli, kdo se vymyká vzhledu „běžného“ občana, přičemž policejní orgán by asi nebyl příliš spokojený, kdyby musel neustále řešit zadržení těchto osob, které ani nejsou skutečnými pachateli trestných činů. K zadržení je zapotřebí důvod, například zjištění totožnosti, zamezení útěku nebo zajištění důkazů. Poté, co osoba zadrží podezřelého, předá ho neprodleně policejnímu orgánu.

Jestliže bude osobu zadržovat policejní orgán, musí dbát na to, aby byly splněny některé předpoklady. Zejména, aby osoba, která má být zadržena, byla podezřelá ze spáchání trestného činu, dále aby existoval nějaký důvod vazby nebo se jednalo o naléhavý případ,⁶⁵ popřípadě, aby byl k dispozici již zmíněný souhlas státního zástupce. Stejně tak jako při zadržení podezřelého policejním orgánem, i v tomto případě se provádí výslech a sepisuje protokol. Pokud se po výslechu dojde k závěru, že podezřelý trestný čin nespáchal nebo pokud odpadnou důvody pro další držení, je neprodleně propuštěn na svobodu. V opačném případě je protokol spolu s dalším důkazním materiálem a usnesením o zahájení trestního stíhání odeslán státnímu zástupci, aby mohl případně podat návrh na vzetí do vazby. Je nutné, aby vše proběhlo ve lhůtě 48 hodin tedy i odevzdání osoby soudu, jelikož nedodržení této lhůty by mělo na následek propuštění osoby na svobodu. Do lhůty 48 hodin se nezapočítává lhůta 24 hodin, kterou má policejní orgán na to, aby zjistil totožnost osoby, po které se pátrá. Takováto osoba může být předvedena a 24 hodin držena. Pokud se během této doby zjistí, že se jedná o osobu hledanou pro podezření ze spáchání trestného činu, je následně předána Policii ČR. Nutno podotknout, že do 48 hodin se nezapočítává ani doba, po kterou je podezřelý zadržován jinou osobou, než dojde k předání policejnímu orgánu.⁶⁶

Očividný rozdíl spočívá také v **účelu zadržení**. Na rozdíl od zadržení dle § 75 TrŘ, je účelem zadržení osoby podezřelé, především přezkoumání důvodů vazby, vytvoření předpokladů, na jejichž základě soud rozhoduje o vazbě a také provedení potřebných úkonů, které jsou důležité nejen k prověření podezření ze spáchání trestného činu, ale také pro vydání rozhodnutí, zda zahájit trestní stíhání nebo podat návrh na potrestání ve zkráceném přípravném řízení.

---

⁶⁵ Za naléhavý lze považovat takový případ, kdy bez okamžitého zadržení může dojít ke zmaření případně ztížení možnosti dosáhnout účelu trestního řízení. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 972. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 970 - 975. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

2.3 Vazba

Vazba jakožto zajišťovací institut je kromě **trestního řádu** upravována také **vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb.**,⁶⁷ kterou je vydán řád výkonu vazby a **zákonem o výkonu vazby č. 293/1993**,⁶⁸ který byl novelizován a od 1. 1. 2014 platí v novém znění. Nutno podotknout, že novelizace poněkud zmírnila dosavadní podmínky, které ve vazbách platily.⁶⁹ Jedním ze zákonných způsobů jak dočasně omezit osobní svobodu je právě vzetí do vazby. Vazba se vykonává buď ve vazebních věznicích, kterých je v celé České republice celkem deset nebo ve zvláštních odděleních věznic a představuje vážný zásah do občanských práv a svobod, které garantuje Ústava České republiky⁷⁰ a Listina. Z těchto uvedených důvodů může být do vazby vzata pouze osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Zákon také upravuje případy, kdy obviněnou osobu nelze vzít do vazby. Jedná se například o situaci, upravenou v § 68 TrŘ, kdy je obviněný stíhán pro úmyslný trestný čin a zákon v tomto případě stanoví, že horní hranice trestu nepřevyšuje dvě léta. V druhém případě je obviněný stíhán pro čin z nedbalosti a zákon opět stanoví, že nejvyšší hranice trestu nepřekračuje tři roky.

Právní úprava, konkrétně § 67 TrŘ, stanovuje několik druhů vazeb, které jsou nazvány podle důvodu vzetí obviněného do vazby. První důvod je obsažen v § 67 TrŘ písm. a), jedná se o obavu z toho, že se obviněný, u něhož prozatím není známa totožnost nebo nemá trvalé bydliště, pokusí utéct či skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání a případnému trestu. V tomto případě je osoba vzata do tzv., **vazby útěkové**. Druhým důvodem, jenž upravuje § 67 TrŘ písm. b), pro využití vazby je podezření, že by obviněný mohl nějakým způsobem mařit probíhající vyšetřování například tím, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky či spolupachatele. Zde se jedná o **vazbu koluzní**. V minulosti o tomto důvodu vzetí do vazby rozhodoval Ústavní soud, jelikož byl podán návrh na zrušení ustanovení § 67 písm. b TrŘ

---

⁶⁷ Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. In: 1994, částka 36. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-109>.

⁶⁸ Zákon č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

⁶⁹ Podle propuštěných osob byly podmínky ve vazebních věznicích přísné.

⁷⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

s odůvodněním, že ustanovení je v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy⁷¹ V nálezu Ústavního soudu je rovněž uvedeno, že jedním z předpokladů pro to, aby mohlo dojít ke zbavení svobody dle Úmluvy je jeho účel. Ten je vázán na předvedení osoby před příslušný soudní orgán, nikoliv na snahu zabránit ovlivňování svědků. Podle nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. Pl.ÚS 1/94. došlo k zamítnutí zrušení tohoto ustanovení.⁷² Nutno podotknout, že tento důvod vzetí do vazby je poněkud přísnější a skýtá mnohem omezenější možnosti oproti ostatním vazbám. Koluzní vazbu totiž jako jedinou nelze nahradit mírnějším opatřením. Důvod je prostý, jak je již výše zmíněno, do této vazby je vzata osoba, aby jí bylo znemožněno mařit vyšetřování či ovlivňovat osoby, které mají s vyšetřováním co do činění a to lze pouze tímto způsobem, žádný jiný způsob jak zabránit případnému kontaktu obviněného s jinými osobami, právní úprava nezmiňuje. Poslední je **předstižná vazba** § 67 TrŘ písm. c). Možnost využití této vazby přichází v úvahu tehdy, kdy je na místě obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, za kterou je stíhán nebo, že se pokusí dokonat trestný čin, o který se pokoušel nebo jej připravoval či jím hrozil. Tato vazba se používá tehdy, kdy je obviněný stíhán pro úmyslný trestný čin.

Podle zákona se doba trvání vazby počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Nutno podotknout, že vazba může trvat pouze nezbytně nutnou dobu, přičemž délka trvání závisí především na výši trestní sazby u činu, pro který je obviněná osoba stíhána. Délka vazby se pohybuje maximálně od jednoho roku do čtyř let. Toto je ovšem nejdelší možná doba. Platí, že jedna třetina délky vazby připadá na přípravné řízení, tedy do doby než je podána žaloba a dvě třetiny připadají na řízení před soudem. Zákon stanoví, že v trestním řízení nesmí doba trvání vazby přesáhnout 1 rok, jestliže je obviněný stíhán pro přečin.⁷³ Pokud je stíhán za zločin,⁷⁴ maximální délka vazby jsou 2 roky. V případě stíhání za zvlášť

---

⁷¹ Úmluva nepovažuje možnost toho, že se obviněný bude pokoušet mařit vyšetřování či působit na svědky a spoluobviněné za důvod pro zbavení osobní svobody.

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. Pl.ÚS 1/94. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-1-94>

⁷³ Tj. úmyslný trestný čin, u něhož horní hranice uloženého trestu odnětí svobody nepřevyšuje 5 let. Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

⁷⁴ Tj. úmyslný trestný čin, za nějž se ukládá trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let. Zdroj: Tamtéž.

závažný zločin,⁷⁵ je maximální doba vazby stanovena na 3 roky. Zde je nutné zdůraznit, že pokud je obviněný odsouzen za spáchání zvláště závažného činu, neodečítá se mu doba strávená ve vazbě od výše trestu. Obviněný může být dále stíhán za zvláště závažné zločiny, u kterých je možné uložit výjimečný trest, kterým bývá trest odnětí svobody převyšující hranici 15 let nebo trest odnětí svobody na doživotí, v tomto případě může vazba trvat až 4 roky. V praxi často nastává situace, kdy je obviněný stíhán za spáchání dvou či více trestných činů. Nastane-li tato skutečnost, určuje se délka vazby podle trestného činu hodnoceného nejpřísněji.

Doba trvání koluzní vazby je na rozdíl od ostatních upravena odlišně. Délka trvání nesmí přesáhnout 3 měsíce, ovšem pokud se zjistí, že obviněný již na svědky či spoluobviněné nějakým způsobem působil, popřípadě jinak mařil vyšetřování, může být rozhodnuto o prodloužení vazby nad stanovenou tříměsíční hranici. V ostatních důvodech pro vzetí do vazby § 67 TrŘ písm. a) a c) je možné, aby příslušný orgán ponechal obviněného na svobodě nebo ho na svobodu propustil.

Aby nemuselo dojít k omezení osobní svobody vazbou, je možné ji **nahradiť mírnějším řešením**, při kterém se obviněný ponechá na svobodě a jsou mu zakázány některé činnosti, například vycestovat mimo republiku. V praxi je možné nahradit vazbu útěkovou a předstižnou, nikoliv však vazbu koluzní. Jako alternativní řešení za vazbu se používá **záruka**, kdy se za obviněného zaručí buď zájmové sdružení občanů anebo jiná důvěryhodná osoba. Dalším možným řešením je písemný **slib obviněného**, že povede řádný život a nedopustí se žádného trestného činu. Jinou alternativou je **dohled probačního úředníka**. Podmínkou jakékoliv náhrady za vazbu je, aby se obviněný vždy na vyzvání dostavil k soudu nebo na policii. Pokud obviněný nebude dodržovat předem stanovená pravidla, bude následně vzat do vazby. Jako poslední je náhrada vazby v podobě **peněžitě záruky**, jejíž výši určí soud podle závažnosti trestného činu. Peněžitou záruku nelze přijmout, jestliže je obviněný stíhán za zločiny, jako je například vražda, těžké ublížení na zdraví, mučení či jiné kruté zacházení, brání rukojmí apod.

Vazba může být pro mnohé osoby traumatizujícím zážitkem, jelikož je to většinou jejich první kontakt s vězeňským prostředím. Celý svůj život jsou zvyklé na to,

---

⁷⁵ Tj. úmyslný trestný čin, za který se ukládá trest odnětí svobody na 10 let a více. Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

že si mohou relativně dělat, co chtějí. Kdykoli je napadne, mohou jít ven, na nákup, za přáteli nebo si mohou jen tak pustit televizi, vysprchovat se apod. Ve vazbě to ale není možné. Každá vazební věznice má svůj řád, který určuje, kdy se mohou jednotlivé činnosti vykonávat. Podle tohoto řádu se musí všichni vězni řídit a přitom záleží na každé osobě, jak rychle si na „nový“ život dokáže zvyknout. Začátky jsou, ale určitě pro všechny osoby těžké. Pro některé osoby může být vazba posledním kontaktem s vězeňským prostředím, pokud v budoucnu nespáchají trestnou činnost. Důvodem je, že osoby vzaté do vazby jsou osoby obviněné nikoliv odsouzené a platí u nich tzv. presumpce nevinny. To znamená, že jsou považovány za nevinné do doby, než jim bude prokázán opak. Pokud se prokáže, že osoba, která je ve vazbě, trestný čin nespáchala ani se na něm nijak nepodílela, bude propuštěna na svobodu, protože je nutné si uvědomit, že vazba není trest.

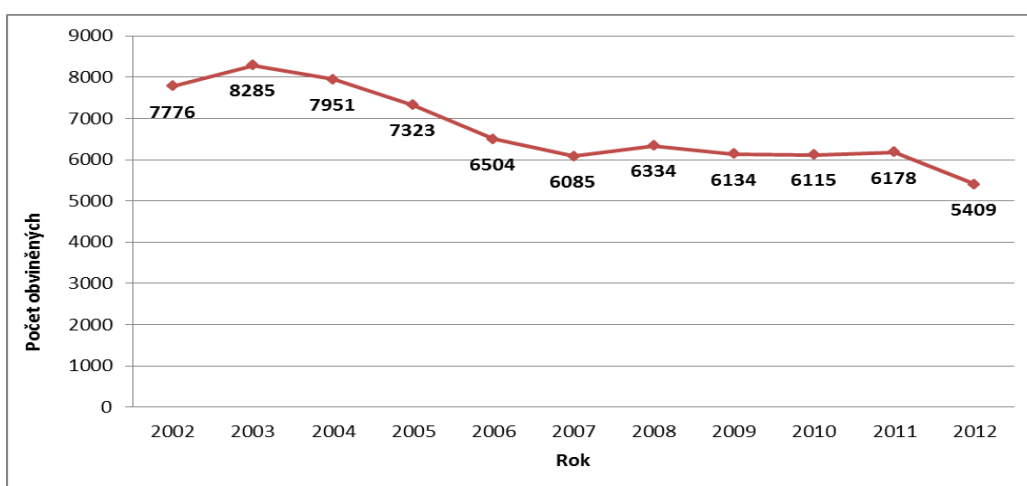
Při přijetí do výkonu vazby je nutné, aby byla osoba seznámena se svými právy a povinnostmi a podrobila se preventivní lékařské prohlídce. Jedním z mnoha nedostatků vazebních věznic je menší počet lékařů, kteří mají takové prohlídky v den nástupu obviněného do vazby provádět. V praxi by tedy mohlo docházet k tomu, že vlivem nedostatku lékařů by prohlídky byly uskutečňovány opožděně a několika vězňům najednou, to by mohlo být pro někoho poněkud ponižující a zároveň by se jednalo o rozpor se zásadou výkonu vazby.⁷⁶ Po lékařském vyšetření následuje umístění do cely, přičemž jsou stanovena pravidla umístování jednotlivých osob. Jde hlavně o to, aby některé osoby byly od sebe umístěny odděleně, například zvlášť se umísťují muži od žen, obvinění, proti nimž se vede společné řízení a v neposlední řadě obvinění od pravomocně odsouzených osob a osob duševně nemocných. Pokud je obviněný nekuřák, může být na vlastní žádost umístěn do nekuřácké cely nebo naopak. Obviněné osoby se také umísťují do oddělení se zmírněným režimem. Tato oddělení se podobají podmínkám pobytu v některých typech věznic, které jsou určeny pro výkon trestu. Osoby jsou sice ubytované v celách, které se zamykají pouze na noc, ale přes den se mohou volně pohybovat po uzavřené chodbě. Zároveň mají možnost navštěvovat místnost se sociálním a kulturním

---

⁷⁶ Jedna ze zásad zní: Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku. Zdroj: § 2 zákona č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

zařízením, která je uzpůsobena ke sledování televize, hraní různých společenských her apod. Tato místnost je zároveň zařízena tak, aby se zde mohli obvinění z tohoto oddělení vzájemně stýkat.⁷⁷ Nutno podotknout, že ubytování obviněného na tomto oddělení si musí zasloužit, proto se v případě nekázně vrací zpět do „pevné vazby“. Je nutné zvláště upozornit na fakt, že v posledních letech pomalu klesá příjem obviněných do vazby, viz graf 1.

Graf 1: Příjem obviněných osob do vazby

Zdroj: *Statistická ročenka: Vězeňské služby České republiky* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf.

Jak je výše zmíněno, obvinění mají ve vazbě přiznaná některá práva. Co se týče oblečení, které je povoleno ve vazbě nosit, má obviněný právo **používat své vlastní oděvy**, pokud splňují hygienické a estetické podmínky a za předpokladu, že má na své náklady zajištěnou jejich výměnu. V opačném případě musí nosit vězeňský oděv. Obviněný má také právo na **korespondenci**, kterou může jak přijímat, tak i na vlastní

⁷⁷ Zákon č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.
BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, s. 74. ISBN 8071695556.

náklady odesílat. Veškerá korespondence podléhá kontrole obsahu, výjimkou je korespondence, která se uskutečňuje mezi obviněným a jeho obhájcem nebo obviněným a jeho zastupujícím advokátem. Kontrolu provádí orgán Vězeňské služby a u osob v koluzní vazbě, provádí kontrolu orgán, který vede řízení. Na své náklady může obviněný použít **telefon**, aby mohl zkontaktovat osobu blízkou, svého obhájce či advokáta výjimku opět tvoří osoby v koluzní vazbě. Pokud obviněný nemá finance na použití telefonu, může využít hovor na náklady věznice. Jednou za dva týdny mu náleží právo na přijetí **návštěvy**, která se uskutečňuje ve zvláštních místnostech, nikoliv v cele a může trvat maximálně devadesát minut za dohledu orgánu Vězeňské služby. U osob v koluzní vazbě dohlíží na průběh návštěvy orgán činný v trestním řízení. Návštěvy obhájce či advokáta jsou neomezené a probíhají bez přítomnosti dalších osob. V neposlední řadě má nárok na **uspokojení kulturních potřeb a péči o své zdraví**. Pokud má obviněný pocit, že jeho práva nejsou uplatňována, může podat stížnost. S právy jsou spojeny i povinnosti, kdy je obviněný povinen **dodržovat vnitřní řád věznice a plnit příkazy či pokyny Vězeňské služby**. Dále je povinen umožnit **kontrolu svých věcí, strpět úkony nutné k jeho identifikaci, dodržovat zásady slušného chování** a v neposlední řadě **nahradit náklady spojené s výkonem jeho vazby a náklady spojené se škodou, kterou případně ve vazbě spáchal**.⁷⁸

Na závěr této kapitoly je pro úplnost nutné zmínit skutečnost, že existují další čtyři druhy vazeb, jedná se o vazbu vyhošťovací, vydávací, předběžnou a předávací, které se týkají právního styku s cizinou. Po provedené novele, platné od 1. 1. 2014 je v trestním řádu upravena pouze vazba vyhošťovací a to z toho důvodu, že dosavadní úprava právního styku s cizinou byla nevyhovující. Bylo proto přistoupeno k vydání samostatného zákona, konkrétně zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, kde jsou mimo jiné uvedeny zbylé druhy vazeb.⁷⁹

Vyhošťovací vazba je upravena v § 350c TrŘ a souvisí s výkonem trestu vyhoštění, který se týká pouze cizinců, jelikož podle Listiny konkrétně čl. 14 odst. 4 nemůže být občan České republiky nucen k opuštění své vlasti, zatímco dle odst. 5

---

⁷⁸ Zákon č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, s. 75-83. ISBN 8071695556.

⁷⁹ Zákon č. 104/2013 Sb. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 47. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104>.

cizinec může být vyhoštěn, ale pouze za podmínek stanovených zákonem. Vyhošťovací vazba se používá tehdy, jestliže hrozí obava, že se odsouzený bude skrývat nebo mařit výkon trestu vyhoštění. Na základě těchto skutečností může předseda senátu rozhodnout o vzetí odsouzené osoby do vyhošťovací vazby. Pokud je osoba vzata do této vazby mohou být zároveň zajištěny její doklady, potřebné k vycestování. Jestliže se obviněný nachází ve vyhošťovací vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, zajišťuje jeho vycestování z České republiky Policie ČR, která ve věznici odsouzeného převezme.

Vydávací vazba, kterou upravuje § 101 výše zmíněného zákona, se týká vydání osob mimo území České republiky k trestnímu stíhání respektive k výkonu trestu odnětí svobody nebo k výkonu ochranného opatření. Podle § 90 odst. 1 je možné vydat osobu do cizího státu, jestliže skutek, pro který se vydání žádá, je dle práva ČR trestným činem a horní hranice trestu za tento čin je minimálně jeden rok. Podle § 91 odst. 2 je možné také vydat osobu do cizího státu k výkonu již uloženého trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření za předpokladu, že délka uložení trestu či opatření, jež mají být vykonány, činí minimálně čtyři měsíce. Po té co ministr spravedlnosti rozhodne o povolení vydání osoby, může předseda senátu krajského soudu rozhodnout o vydávací vazbě nebo o přeměně předběžné vazby na vydávací. Důležité je zmínit, že v tomto případě se vazební důvody, uvedené v § 67 neužijí. Délka vydávací vazby je tři měsíce, tzn., že osoba musí být nejpozději poslední den této lhůty propuštěna na svobodu. Pokud nemohlo být vydání provedeno z nepředvídatelných důvodů, může být vazba o další tři měsíce prodloužena. Předseda senátu může osoby z vazby propustit a ukončit řízení o vydání tehdy, jestliže například nastanou situace uvedené v § 92 odst. 7.⁸⁰ V minulosti se úprava vydávací vazby setkala s kritikou vyslovenou v nálezů Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/2006,⁸¹ byla vytvořena úprava nová, podle níž sloužila vydávací vazba jen jako zajištění samotného technického uskutečnění vydání.

Předběžná vazba je upravena § 94 zmíněného zákona, a týká se v podstatě vydávacího řízení. Pokud hrozí útěk osoby, která má být vydána do ciziny,

---

⁸⁰ Jde například o situaci, kdy osoba, která měla být vydána, zemřela, nebo o situaci, kdy cizí stát již o vydání osoby nemá zájem, nebo osoba, která má být vydána, není podle právního řádu ČR trestně odpovědná apod.

⁸¹ Nálezů Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/2006. In: Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-63-06_1.

může předseda senátu na návrh státního zástupce podat návrh na vzetí osoby do předběžné vazby. Jestliže nebyly dány podmínky, proto, aby mohlo být zahájeno předběžné šetření, není důvod brát osobu do předběžné vazby. Osoba je z této vazby propuštěna tehdy, kdy bylo zahájeno předběžné šetření, ale bez žádosti cizího státu o vydání osoby. Zde je nutné podotknout, že pokud je osoba propuštěna na svobodu právě z důvodu, že cizí stát do 40 dnů neposlal žádost o vydání osoby, může být osoba vzata zpět do vazby tehdy, jestliže cizí stát žádost pošle dodatečně. Je nutné zmínit, že existuje ještě zjednodušené vydávací řízení. V praxi se jedná o to, že osoba, která má být vydána do ciziny, prohlásí, že s vydáním do cizího státu souhlasí. Před tím, než osoba souhlas vysloví, je patřičně poučena předsedou senátu o následcích, se kterými je souhlas spojen, nutno podotknout, že vyslovený souhlas již nejde vzít zpět. V tomto případě po skončení předběžného šetření podá státní zástupce návrh soudu na vzetí osoby do vydávací vazby, nebo pokud je osoba v předběžné vazbě, tak podá návrh na přeměnu vazby předběžné na vydávací či návrh na odložení vydání. V předchozí úpravě trestní řád výslovně nestanovoval délku předběžné vazby, ovšem bylo možné na ni usuzovat z § 411 odst. 11-12, které stanovily, že lhůta pro rozhodnutí soudu o evropském zatýkacím rozkazu byla 60 s tím, že bylo možné ji o 30 dní prodloužit.

Předávací vazba je upravena § 206 zmíněného zákona, jde o to, že pokud soud rozhodne o tom, že se osoba předá do ciziny, vezme ji zároveň do předávací vazby, popřípadě rozhodne o přeměně předběžné vazby na předávací. Pokud se osoba, která má být předána nenachází v této vazbě, ale na svobodě, může být zadržena a odevzdána soudu s návrhem na vzetí do předávací vazby a to nejpozději do 48 hodin od zadržení, jinak by musela být propuštěna na svobodu. I zde existuje možnost zjednodušeného předání, kdy je opět nutné, aby osoba za přítomnosti předsedy senátu a obhájce vyslovila, že souhlasí se svým předáním do jiného státu EU, přičemž před tím, než souhlas vysloví, musí být seznámena s následky a také s tím, že souhlas nejde vzít zpět. V rámci zjednodušeného předání je po skončení předběžného šetření podán státním zástupcem návrh, aby byla osoba vzata do předávací vazby, nebo pokud se již nachází ve vazbě předběžné, aby byla tato vazba přeměněna na vazbu vydávací. S předáním osoby dle § 213 souvisí v podstatě propuštění osoby z předávací vazby a zajišťuje ho předseda senátu. Osoba je předána vyžadujícímu státu nejpozději

do 10 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí a při zjednodušeném řízení nejpozději do 10 dnů od rozhodnutí, že bude osoba vzata do vazby nebo že dojde k přeměně předběžné vazby na předávací.⁸²

2.3.1 Výkon vazby mladistvých obviněných

Nejprve je nutné si vysvětlit, kdo je podle české právní úpravy považován za mladistvého. Za mladistvého je tak podle zákona považována osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok věku, ale zároveň nepřekročila osmnáctý rok věku. Nutno podotknout, že se dlouho diskutovalo o tom, zda snížit věkovou hranici z 15 let na 14 let. Výsledkem dlouhodobých debat bylo skutečné snížení této hranice na 14 let, kterou přinesla nová úprava trestního zákona účinná od 1. 1. 2010. Nakonec byla věková hranice vrácena zpět na 15 let ještě dříve, než zákon nabyl účinnosti.⁸³ Vazba mladistvého je upravena v zákoně č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),⁸⁴ který zároveň rozlišuje mezi mladistvými a dětmi mladšími 15 let. Vzhledem k tomu, že děti do 15 let nejsou trestně odpovědné, nemohou být tedy logicky stíhány za trestný čin. V praxi se přesto objevují situace, kdy se dítě dopustí určitého jednání, které by v jiném případě bylo hodnoceno jako trestný čin. Pokud se tak stane, neprobíhá řízení podle trestního řádu, ale podle občanského soudního řádu. Během řízení má dítě stanoveného opatrovníka, kterým bývá nejčastěji advokát. Dítěti pak za jeho jednání může být uložena ochranná výchova, dohled probačního úředníka, zařazení do psychologického,

---

⁸² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 288-298. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

⁸³ Stálo proti sobě několik různých názorů, které se vzájemně neslučovaly. Potvrdily se názory o tom, že čím dál častěji páchá provinění více mladších osob, než tomu bylo dříve. Tyto osoby pak nemohou, kvůli svému nízkému věku, nést následky za své jednání. Nakonec zřejmě převládala tvrzení o tom, že věk 15 let je přiměřenou hranicí. Zde je nutné si uvědomit, že se snížením věkové hranice se také snižuje věková hranice umožňující sexuální život, přičemž je pravda, že hranice 14 let je v tomto případě opravdu nízká.

⁸⁴ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

terapeutického, popřípadě jiného výchovného programu, uskutečňujícího se ve středisku výchovné péče nebo naopak soud může od uložení opatření upustit.⁸⁵

Vzetí mladistvého do vazby je možné pouze tehdy, pokud nelze účelu vazby dosáhnout jiným způsobem, přesto se aktuálně ve vazbě mladistvé osoby nacházejí, viz tabulka 1. Vazba by neměla trvat déle než dva měsíce a v případě, že se mladistvý dopustil zvláště závažného provinění, nesmí být delší než šest měsíců. Zákon stanovuje, že i u mladistvých osob může dojít k prodloužení doby trvání vazby o dva měsíce a u zvláště závažných provinění až o šest měsíců. Vazbu je samozřejmě možné nahradit jinými opatřeními, jako jsou záruka, slib, dohled nebo umístění v péči důvěryhodné osoby popřípadě i peněžní zárukou. Ve výkonu vazby jsou mladiství umístováni odděleně od dospělých, aby na ně nemohl působit negativní vliv těchto osob. Záměrem je hlavně co nejvíce zmírnit nežádoucí důsledky, které z výkonu vazby plynou a které by mohly mít špatný vliv na psychiku mladistvého. Pokud mladistvý plní povinnou školní docházku, pobytem ve vazbě ji určitě nezmešká, jelikož se věznic postará o její další plnění. V některých zvláštních případech dokonce věznic umožní dokončit studium, které se blíží k závěru. Ve věznicích je prostor i na vycházky, které mohou být uskutečňovány i mimo vymezený prostor, maximálně na dvě hodiny.⁸⁶

Tabulka 1: Obviněné osoby vzaté do vazby – stav ke 12. 3. 2014

	Ženy	Muži
Dospělí	133	1 959
Mladiství	2	28
Celkem	2 122	

Zdroj: *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY: STAVY VĚZNĚNÝCH OSOB* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

⁸⁵Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých. In: [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecich-deti-a-mladistvych>.

⁸⁶ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 88. ISBN 9788073801380. Zákon č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>. Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. In: 1994, částka 36. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-109>.

3 OMEZENÍ OSOBNÍ SVOBODY DLE TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

Zákonné omezení osobní svobody neupravuje jen trestní řád a příslušné právní dokumenty, týkající se zajišťovacích institutů zmíněných v předešlé kapitole, ale také zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dále jen „TrZ.“⁸⁷ V § 52 TrZ jsou vyjmenovány druhy trestů, přičemž pro účely této práce budou rozebrány pouze ty, které se týkají omezení osobní svobody. **Podstatným rozdílem od předchozí kapitoly je osoba pachatele.** V rámci zmíněných zajišťovacích institutů se jednalo o osobu obviněnou, tudíž v danou chvíli nebylo potvrzené, zda se jedná o skutečného pachatele trestného činu.⁸⁸ Naproti tomu trestní zákoník omezuje osobní svobodu uložením nějakého trestu, tzn., že pachatel již není osobou obviněnou nýbrž odsouzenou a je tedy prokázána jeho vina. Za další **rozdíl je částečně možné považovat dobu trvání omezení svobody.** Zadržení je pouze krátkodobé omezení osobní svobody, které nesmí přesáhnout dobu 48 hodin, přičemž je jasné, že délka jednotlivých trestů se ukládá na delší dobu. Naproti tomu u vazby se tímto „pravidlem“ řídit nedá, jelikož maximální doba trvání vazby jsou čtyři roky a v praxi dochází k uložení, jak kratších, tak i déle trvajících trestů. **Posledním významným rozdílem je, že zatímco vazbu⁸⁹ je možné nahradit mírnějším způsobem** například peněžitou částkou nebo slibem a obviněný je poté zpravidla stíhán na svobodě, **u odsouzené osoby to není možné.** Odsouzený musí nést následky za zločin, který spáchal, a proto je zcela nepřipustné, aby mu bylo umožněno nahradit trest odnětí svobody jiným řešením. Mírnější variantou může být uložení trestu domácího vězení. Nutno podotknout, že některé tresty je možné kombinovat spolu s jinými.⁹⁰

Kromě zákonného omezení osobní svobody existuje také nezákonné omezení v podobě trestných činů spáchaných proti svobodě, které budou rovněž zmíněny v této kapitole.

---

⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

⁸⁸ Orgány činné v trestním řízení tedy musely brát v potaz presumpci nevinny.

⁸⁹ Nikoli vazbu koluzní.

⁹⁰ K trestu odnětí svobody bude například pachateli navíc odebrán čestný titul nebo vyznamenání.

Předchozí kapitola obsahovala omezení osobní svobody dle Listiny, kde byly zmíněny instituty zadržení, zatčení a vazba. Listina ale zmiňuje ještě jeden možný způsob omezení osobní svobody a tím je převzetí osoby do ústavní zdravotnické péče. Tento způsob ovšem v předchozí kapitole zmíněn nebyl a to z toho důvodu, že vzetí osoby do ústavní péče je jedním z ochranných opatření. Vzhledem k tomu, že se ochranná opatření ukládají na základě rozhodnutí soudu jako „trest“ pro pachatele trestného činu, budou blíže rozepsány v této kapitole. Nelze ale tvrdit, že jednotlivé druhy ochranných opatření jsou upravovány výhradně trestním zákoníkem, viz kapitola 3.1 Ochranná opatření.

3.1 Ochranná opatření

Vzhledem k tomu, že trestní zákoník vychází z předpokladu, že trestní právo nemůže při plnění své nejdůležitější funkce, která spočívá v ochraně společnosti před kriminalitou, spoléhat pouze na tresty, je nutné uspokojit také ostatní požadavky společnosti, týkající se léčebného působení na pachatele, duševně nemocné, výchovy mladistvých a osob mladších patnácti let apod. Na tomto základě je podmíněna existence samostatného druhu trestních sankcí, kterými jsou právě ochranná opatření. Nutno konstatovat, že pro toho, komu jsou opatření ukládána, jsou jistou újmou a omezením nejen osobní svobody, ale také práv. Na rozdíl od trestu neobsahují ochranná opatření morální odsouzení činu.⁹¹ Již Listina v čl. 39 říká, že pouze zákon stanovuje, které jednání lze považovat za trestný čin a jaký trest či újmu, je možné za jeho spáchání uložit.

Dle trestního zákoníku existují celkem čtyři ochranná opatření, kterými jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná výchova a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pro účel této práce budou zmíněny první tři druhy

---

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1 2010. Praha: Leges, c2009, s. 128. ISBN 9788087212226.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1140-1142. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1 2010. Praha: Leges, c2009, s. 128. ISBN 9788087212226.

ochranných opatření, jelikož jejich podstatou je omezení osobní svobody. Ochranná opatření konkrétně ochranné léčení a zabezpečovací detenci upravuje trestní zákoník v § 96 - § 104, přičemž výkon těchto dvou opatření upravuje trestní řád v § 351- § 358. Zabezpečovací detence je ještě dále upravena zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů.⁹² Ochrannou výchovu upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Účel ochranných opatření trestní zákoník jednoznačně nevyjadřuje, přičemž lze za účel považovat snížení nebo odstranění nebezpečí nebo ohrožení či porušení zájmů, které jsou chráněny trestním zákoníkem a zároveň také léčbu a izolaci nepřičetných osob.⁹³ Vedle toho v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže v § 21 odst. 1 se uvádí, že jejich hlavním účelem je pozitivně ovlivnit mravní, duševní a sociální vývoj mladistvé osoby a také chránit společnost před proviněními, jež mohou mladiství spáchat. Nutno podotknout, že výkon těchto opatření nemůže být promlčen ani jinak prominut, například udělením milosti.

Ochranná opatření lze uložit, jen pokud budou splněny zákonné podmínky.⁹⁴ Intenzita a potřeba uložení ochranného opatření se neurčuje dle závažnosti spáchaného trestného činu, ale podle toho, jak silná je potřeba léčení či izolace nebo výchovného ovlivnění. S ukládáním ochranných opatření jsou spojené jisté zásady, přičemž nejdůležitější je **zásada přiměřenosti**,⁹⁵ která mimo jiné stanovuje a reguluje meze a hloubku pro zásah do práv pachatele. Další zásadou je **zásada zákonnosti**, jejíž podstatou je, že ochranná opatření se ukládají pouze, pokud jsou splněny zákonné podmínky a to buď samostatně, nebo současně s jiným trestem. V rámci **zásady**

---

⁹² Zákon č. 129/2008 Sb. Zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 41. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1140-1142. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges, c2009, s. 128. ISBN 9788087212226.

⁹⁴ Pokud se ochranné opatření ukládá vedle jiného trestu obdobné povahy, je to jen za předpokladu, že samostatné uložení by nebylo dostatečné. Také může dojít k tomu, že bude uloženo více ochranných opatření najednou. V tomto případě soud stanoví pořadí, ve kterých budou vykonávány.

⁹⁵ Zásada přiměřenosti v podstatě říká, že není možné uložit takové ochranné opatření, které je nepřiměřené povaze a závažnosti činu, který pachatel spáchal a není-li přiměřené nebezpečí, které v budoucnu může od pachatele hrozit. Zároveň poukazuje na to, že újma, kterou způsobí výkon ochranného opatření, nesmí být větší, než je potřebné k docílení účelu. Zdroj: § 96 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

subsidiarity se spolu s jiným trestem opatření obvykle ukládá tehdy, pokud je zřejmé, že samostatné uložení trestu by nebylo pro pachatele dostatečné. V praxi může dojít také k tomu, že jsou splněny podmínky pro udělení více ochranných opatření, ta se pak ukládají vedle sebe, jelikož je nelze vykonávat současně. Ovšem jestliže je možné uložit jen jedno ochranné opatření samozřejmě za předpokladu, že tím bude dosaženo dostatečné působení na pachatele a patřičné ochrany společnosti, uloží se pouze toto jedno opatření.⁹⁶

3.1.1 Ochranná výchova

Podle veřejně dostupných statistik v posledních letech čím dál častěji dochází k trestným činům spáchaných mladistvými nebo dětmi mladšími patnáct let. Přestože se jedná o skupinu nezletilých osob, je nutná existence jistých opatření výchovného charakteru. Takovým opatřením je ochranná výchova, která se od ostatních dvou druhů ochranných opatření odlišuje tím, že ji **lze udělit pouze mladistvým osobám**. U těchto osob je totiž nejvyšší šance, že dojde k jejich nápravě a úspěšnému návratu do společnosti. Mladistvé osoby jsou specifickou skupinou pachatelů, a proto zákonodárce reguluje jejich stíhání ve zvláštních ustanoveních. Nutno zdůraznit, že ochranná výchova by měla nahrazovat odnětí svobody. Mladistvý se umístí do takového prostředí, jež mu poskytne možnost, aby se po propuštění mohl snadněji připravit na řádný život bez jakýchkoli následků. Ochranná výchova se ukládá v trestních řízeních za předpokladu, že není patřičně postaráno o výchovu mladistvého, nebo pokud je jeho dosavadní výchova zanedbávána nevyhovujícím prostředím.⁹⁷

Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních resortu ministerstva školství nebo **dětských výchovných ústavech**. Ty jsou určeny pro osoby

---

⁹⁶JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže; Zákon o výkonu vazby; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1 2010. Praha: Leges, c2009, s. 129. ISBN 9788087212226.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

⁹⁷ Epravo.cz: 7684. OCHRANNÁ VÝCHOVA. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>.

mladší patnácti let, jelikož i těm může být ochranná výchova udělena.⁹⁸ Pro mladistvé existují **výchovné ústavy pro mládež**. Než dojde k umístění těchto osob do ústavů, jsou nejprve přijímáni v diagnostických ústavech. Pokud se jedná o osoby tělesně nebo duševně nemocné, ty jsou umísťované do **léčebných ústavů** zdravotní správy. Délka trvání ochranné výchovy záleží na dvou kritériích. Prvním kritériem je účel, tzn., že doba tohoto opatření potrvá tak dlouho, dokud to bude vyžadovat její účel. Ve chvíli, kdy dojde k dosažení účinku, musí být mladistvý neprodleně propuštěn a to i za předpokladu, že nedosáhl věku osmnácti let. Druhým kritériem je maximální věková hranice,⁹⁹ po jejímž dovršení je mladistvý propuštěn. K propuštění mladistvého může dojít také tehdy, pokud soud dojde k závěru, že již pominuly důvody pro ochrannou výchovu. V praxi také může nastat situace, za které může být mladistvý umístěn mimo výchovné zařízení, většinou se jedná o **internátní zařízení**. Jde o situaci, kdy převýchova mladistvého pokročí takovým způsobem, že je možné očekávat, že i bez omezení ochranné výchovy se bude mladistvý řádně chovat a pracovat. Pokud se osvědčí, je možné jej propustit na svobodu a to i za předpokladu, že dosud nepominuly okolnosti, pro které se ochranná výchova ukládala. Samozřejmě pokud mladistvý nesplní podmínku, že se bude mimo výchovné zařízení řádně chovat a pracovat, soud ho na základě svého rozhodnutí pošle zpět do výchovného zařízení.¹⁰⁰ Z toho vyplývá, že účelem trestu je snaha o převýchovu mladistvého v řádného občana a k tomu slouží právě již zmíněné ústavy.

Mladistvý pachatel je nejprve umístěn do diagnostického ústavu, přičemž pobyt zde trvá přibližně osm týdnů. Během strávené doby se provádí řada zdravotních vyšetření, na jejichž základě jsou mladiství umísťováni do výchovných ústavů. Ty jsou zařízení tak, aby své chovance co nejlépe připravily na výkon budoucího povolání. Součástí výchovného ústavu bývají základní školy¹⁰¹ a dokonce i učební obory, do kterých se mohou přihlásit. Zároveň jsou tu vedeni k samostatnosti a mají možnost si vyzkoušet vaření, praní, uklízení apod. Pro zájmové využití mají k dispozici

---

⁹⁸ Ochranná výchova pro osoby mladší patnáct let se ukládá pouze v občanskoprávním řízení. Povinně se ukládá, pokud osoba dovršila dvanáctý rok, ale zároveň je mladší než patnáct let a spáchala trestný čin, za nějž se uděluje výjimečný trest. Zdroj: Epravo.cz: 7684. OCHRANNÁ VÝCHOVA. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>.

⁹⁹ Jedná se o věkovou hranici osmnácti let, která může být na žádost mladistvého o rok prodloužena.

¹⁰⁰ Epravo.cz: 7684. OCHRANNÁ VÝCHOVA. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>.

¹⁰¹ Základní školy jsou určeny pro ty, kteří ještě nedokončili povinnou školní docházku a mají buď jednu, nebo dvě třídy, zpravidla 8. a 9. Někdy jsou tyto dvě třídy spojeny v jednu.

různé kroužky. Nutno podotknout, že ač se sice jedná o děti nebo mladistvé osoby, jsou to lidé, kteří spáchali trestný čin, a není vyloučeno, že se někteří z nich v budoucnu k trestné činnosti opět vrátí. Otázkou zůstává, jestli je ochranná výchova pro některé chovance dostatečným trestem, popřípadě, zda není příliš benevolentní. Dochází sice k omezení osobní svobody, ale vybavenost a malebnost některých těchto ústavů je až překvapující a mnoho chovanců v takovém „luxusu“ nežilo ani na svobodě. Nemůže tento stav v nich začít pěstovat myšlenku, že jim tam vlastně nic nechybí? Pravdou je, že pokud by prostředí působilo traumatizujícím dojmem, docházelo by vlastně k porušení zákona, jelikož ten v podstatě říká, že by si tyto osoby neměly „odnášet“ žádné negativní následky. Nutno konstatovat, že dochází k mírnému protirečení, protože je zde opět na místě otázka, zda pobyt je pro některé pachatele skutečně účinným trestem.

3.1.2 Ochranné léčení

Ochranné léčení není trestem, je jedním z druhů ochranného opatření, které se ukládá tzv. nepřičetnému pachateli, který pro svůj duševní stav není trestně odpovědný. Soud může uložit ochranné léčení i pachateli, který spáchal trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo pachateli, který byl pod vlivem nějaké návykové látky, kterou pravidelně zneužívá. Ochranné léčení může mít dvě formy, ústavní a ambulantní, přičemž, aby mohlo dojít k uložení léčení, musí platit podmínka, že pobyt pachatele na svobodě je pro okolí nebezpečný. **Ústavní ochranné léčení** zpravidla probíhá na specializovaných odděleních psychiatrických léčeben, ale může probíhat i v jiných zdravotnických zařízeních, nebo jestliže je pachatel ve výkonu trestu odnětí svobody, může být vykonáváno i ve věznici na zdravotnickém oddělení. Ústavní léčení je neodmyslitelně spojováno s omezením osobní svobody léčené osoby a zároveň s radikálním zásahem do jeho života i práv. Z tohoto důvodu musí soud ve svém rozhodování pečlivě zvážit nejen léčebné možnosti a povahu nemoci, ale také závažnost trestné činnosti a nebezpečí, které by mohlo od léčené osoby

v budoucnu společnosti hrozit.¹⁰² Naopak **ambulantní léčení** znamená, že na základě nařízení soudu nedochází k omezení osobní svobody. Léčená osoba je ponechána na svobodě a je nutné, aby dodržovala určité podmínky, například pravidelné návštěvy svého psychiatra. Nutno podotknout, že ambulantní léčba se může snadno přeměnit v ústavní a naopak, přičemž o to může požádat i sám pacient a rozhoduje o tom soud.

Soud může ochranné léčení uložit i vedle trestu odnětí svobody. V tomto případě je důležité vysvětlit, jestli dojde nejprve k ústavnímu léčení nebo k výkonu trestu. Zpravidla léčení probíhá ve věznici po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Může ale nastat situace, kdy to není možné. V takovém případě se ústavní léčení vykoná ve zdravotnickém zařízení ještě před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tímto řešením zajistí lepší splnění účelu léčení, jinak se vykonává až po ukončení trestu ve zdravotnických zařízeních. Jestliže byla pachateli uložena vedle trestu odnětí svobody ambulantní forma léčení, tak k jejímu výkonu dochází buď ve věznici po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody a pokud to není možné, následuje, až po ukončení výkonu trestu.¹⁰³ Ochranné léčení, které navazuje po výkonu trestu je zvláštním systémem, který je založený na postupném získávání výhod. Jde o to, že pacient plní určité úkoly a za to je odměňován. Celé léčení je zaměřeno na to, aby se pacient dokázal postupně a bezproblémově zařadit do běžného života. Tomuto cíli je přizpůsobena i náplň léčení. Pacient na zkoušku získává dokonce propustky, aby dokázal, že je schopen fungovat v běžném životě a aby mohl navazovat narušené kontakty se svými blízkými. Systém ochranného léčení je uzpůsoben tak, aby na sebe jednotlivé kroky: **odnětí svobody, léčení spojené s přezkumem jeho životního stylu a znovuuvedení do společnosti s postupným přechodem do obvyklého života a následné ambulantní doléčení** navazovaly.¹⁰⁴

---

¹⁰² Soud zvažuje tato kritéria opravdu pečlivě, aby zbytečně nedošlo k nízkému nebo naopak příliš vysokému trestu, který by pak mohl mít za následek buď nedostatečnou nápravu pachatele anebo by naopak pachatel v rámci neúměrného trestu utrpěl větší újmu.

¹⁰³ § 99 odst. 6 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1164. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

Trestní právo a trestní řízení pro každého: ochranná léčba. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/ochranna-lecba>.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1166. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

Délka trvání ochranného léčení se neukládá na určitou konkrétní dobu, v podstatě trvá tak dlouho, než je dosaženo účelu léčby. Za účel lze například považovat vyléčení odsouzeného, nebo stabilizace jeho stavu natolik, že již nebude pro společnost nebezpečný. Celková léčení ale nesmí být delší než dva roky, po této době soud přezkoumává, zda stále trvají důvody pro pokračování v léčbě a pokud zjistí, že ano, může léčbu prodloužit. Stejně tak soud rozhoduje o ukončení ochranného léčení, většinou na návrh lékaře.¹⁰⁵

3.1.3 Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je poměrně novým ochranným opatřením, které vzniklo 1. ledna 2009. Přestože nejčastěji používaná je ochranná léčba, potýká se toto opatření s poměrně vážným problémem. Ten spočívá v tom, že se ochranná léčba vykonává v běžných zdravotnických zařízeních, kde je velká pravděpodobnost, že odsouzený může snadno utéci. Vzhledem k tomu, že do zabezpečovací detence jsou umísťovány osoby, které jsou díky závažnosti své duševní poruchy pro společnost velmi nebezpečné,¹⁰⁶ je záhodné, aby jejich pobyt byl dostatečně bezpečnostně zajištěn, což v běžných zdravotnických zařízeních není zcela možné. Dalším problémem je, že tyto osoby často odmítají své léčení a činí různé úkony, aby jej zmařily, přičemž tímto svým chováním poměrně negativně ovlivňují ostatní léčené osoby.¹⁰⁷ Na základě těchto problémů vzniklo tedy nové opatření zabezpečovací detence. Ve své podstatě se jedná o stav podobný ochranné léčbě, ovšem pouze s tím rozdílem, že **výkon tohoto opatření je přesunut do střežených zařízení vězeňské služby**. V těchto zařízeních má odsouzený pouze velmi malou naději na útěk kvůli silným bezpečnostním opatřením. Nutno podotknout, že se nejedná přímo o věznici, ale o zvláštní ústavy pro výkon zabezpečovací detence, které spravuje

---

¹⁰⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

¹⁰⁶ Zpravidla se jedná o osoby označené za agresory, sexuální devianti apod., u kterých lze předpokládat, že by se v budoucnu mohli opět dopustit trestné činnosti. Zdroj: JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010. Praha: Leges, c2009, s. 135. ISBN 9788087212226.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1180. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

Vězeňská služba. V České republice jsou dva detenční ústavy, jeden je v Opavě a druhý v Brně. Od začátku nového roku bylo do těchto ústavů umístěno již 38 osob, byly z toho tři ženy.¹⁰⁸ Výkonem zabezpečovací detence se kromě ochrany společnosti sleduje také terapeutické a výchovné působení na osoby, které jsou ve výkonu tohoto opatření.

Zabezpečovací detenci ukládá soud pachateli, který kvůli nepřičetnosti není trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a zároveň nelze očekávat, že uložené ochranné léčení povede k dostatečné ochraně společnosti. Soud, podobně jako u ochranného léčení, může zabezpečovací detenci uložit pachateli, který spáchal trestný čin pod vlivem duševní choroby, přičemž je dopředu zřejmé, že by „pouhé“ ochranné léčení s přihlédnutím k jeho duševní poruše nebylo dostačující. V jiném případě soud uloží detenci, pokud pachatel pod vlivem návykové látky spáchal zločin, přičemž byl již v minulosti jednou odsouzen za zvlášť závažný zločin a ani v tomto případě by ochranné léčení nebylo dostačující. Pokud byla zabezpečující detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, její výkon bude uskutečněn až po skončení výkonu trestu. Jestliže byl trest odnětí svobody uložen během výkonu zabezpečovací detence, musí dojít k jejímu přerušení, aby mohl být vykonán trest odnětí svobody, po jeho skončení se opět pokračuje v detenci.¹⁰⁹

Na rozdíl od ochranného léčení nemá zabezpečovací detence omezenou maximální dobu trvání. Ukládá se na dobu neurčitou a trvá tak dlouho, dokud je to zapotřebí, přičemž zákon soudu ukládá, aby jednou za rok provedl přezkoumání, zda důvody pro toto opatření stále trvají. Zároveň soud požádá ústav zabezpečovací detence, aby až pominou důvody pro další trvání léčení, ihned podal zprávu okresnímu soudu, v jehož obvodě se nachází zmíněný ústav. Hlavním účelem zabezpečovací detence je, nejen zajištění ochrany společnosti před velmi nebezpečnými pachateli, ale také léčebné, vzdělávací, psychologické či pedagogické působení na pachatele, kteří by úspěšným dokončením mohli být převedeni na ambulantní léčbu, jež se vykonává na svobodě. Nutno podotknout, že vývoj chování každého chovance je pečlivě sledován ředitelem ústavu a odbornou komisí a to z toho důvodu, aby nedošlo k neoprávněnému držení chovance. Pokud komise shledá na základě návrhu podaného

---

¹⁰⁸ Vězeňská služba České republiky: Rychlá fakta. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1182. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

odborným zaměstnancem, že již pominuly důvody pro trvání detence, vypracuje zprávu, kterou předloží řediteli a ten ji buď zamítne, nebo se ztotožní s názorem komise a chovance propustí anebo navrhne převedení na ochranné léčení.¹¹⁰

Zabezpečovací detence má být vykonávána tak, aby byla co nejvíce respektována lidská důstojnost, zároveň způsob výkonu má být přiměřený osobě chovance a má omezovat účinky zbavení svobody. Chovanci mají, podobně jako u jiných institutů omezujících osobní svobodu, jistá práva a povinnosti, se kterými musí být na začátku seznámeni. Mají právo komunikovat se svými blízkými nebo obhájci pomocí korespondence a telefonu, samozřejmě na své náklady. Dokonce v některých případech a za vymezených podmínek mohou použít i ústavní internet. Mají právo na návštěvy osob blízkých dvakrát týdně na dvě hodiny a na uspokojení kulturních potřeb. Dokonce pokud to dovoluje jejich zdravotní stav, mohou dokončit své vzdělání. Co se týče povinností, je chovanec například povinen plnit pokyny a příkazy zaměstnanců, účastnit se programů, do nichž byl zařazen, umožnit kontrolu svých osobních věcí apod.¹¹¹ Nutno konstatovat, že tato práva a povinnosti jsou až na některé výjimky podobná právům a povinnostem osob ve vazbě.

3.2 Tresty, na jejichž základě je omezena osobní svoboda

Trestní zákoník v § 52 taxativně vymezuje druhy trestů, kterými lze omezit svobodu, ovšem ne vždy je smyslem trestu zbavit člověka osobní svobody. Některé tresty mohou více či méně do svobody člověka zasahovat a svým způsobem i omezovat v běžném životě, ale jsou vykonávány na svobodě, jedná se především o alternativní tresty. Zákon nezná spojení alternativní trest, jelikož tento název vyplývá především z faktu, že tyto tresty tvoří jistou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Snahou těchto trestů je zavázat pachatele trestného činu k tomu, aby dodržoval určitá omezení a povinnosti. Jejich cílem je kromě snížení stavů věznic, především náprava

---

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1189-1190. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

¹¹¹ Zákon č. 129/2008 Sb. Zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 41. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>.

delikventa a omezení tzv. prizonizace.¹¹² Takovým trestem může být alternativní trest **obecně prospěšných prací**. Tento trest je možné uložit jak samostatně, tak i vedle jiného trestu, kromě trestu odnětí svobody, v rozmezí od 50 do 300 hodin, mladistvému maximálně 150 hodin. Trest obecně prospěšných prací může být uložen pouze za přečiny.¹¹³ Podstatou tohoto druhu trestu je povinnost odsouzeného ve svém volném čase provádět práce ve stanoveném rozsahu vedoucí k obecně prospěšným účelům.¹¹⁴ Vzhledem k tomu, že odsouzený vykonává práce ve svém volnu, dalo by se na základě této skutečnosti říci, že právě tímto je zasažena svoboda člověka. Je totiž očividné, že to odsouzený nedělá zcela dobrovolně. V této souvislosti se dá podotknout, že se jedná o legálně nucenou práci. Svobodný člověk si totiž může svůj volný čas organizovat zcela po svém, bez jakýchkoli omezení a to v tomto případě není úplně možné. Soud může ještě navíc odsouzenému uložit nejen určitá omezení, která přispívají k tomu, aby vedl spořádaný život, ale také náhradu způsobené škody. Ačkoliv je zde zmíněna nucená práce, odsouzený není k výkonu tohoto trestu nikým přímo nucen, on sám s tím musí souhlasit. Pokud by v praxi došlo k tomu, že osoba, které byl tento trest udělen, jej nevykoná kvůli nesouhlasu, přemění se obecně prospěšná práce na trest odnětí svobody. Platí podmínka, že za každou jednu neodpracovanou hodinu se vyměří jeden den trestu odnětí svobody nebo v lepším případě trestu domácího vězení. Může dojít i k přeměně na peněžitý trest. Na základě těchto hrozících následků se odsouzený určitě mnohem raději smíří se zásahem do své svobody, myšleno se zásahem do svého volného času a trest obecně prospěšných prací vykoná v podstatě dobrovolně. Výhodou tohoto trestu je, že po jeho výkonu se na odsouzeného hledí jako by odsouzen nikdy nebyl, jelikož se toto odsouzení nezapisuje do rejstříku trestů. Ovšem pokud se tento trest přemění na výkon trestu, bude zapsán i do trestního rejstříku.¹¹⁵

Trest zákazu činnosti je dalším alternativním trestem, který se ukládá proto, aby

---

¹¹² Tento výraz označuje v podstatě proces, který probíhá ve vězení a jde o působení prostředí a vztahů na jedince, který je pozvolna vtahován do prostředí, ve kterém tráví čas. U osob vícekrát trestaných může nakonec dojít ke stavu, kdy „normální svět“ je pro ně vězením.

¹¹³ V praxi bývá tento trest nejčastěji ukládán za výtržnictví nebo vandalství.

¹¹⁴ Jedná se například o práce spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklid komunikací nebo veřejných budov, různé činnosti ve prospěch obcí, školství, ochrany životního prostředí, ochrany zvířat apod. Zdroj: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 377. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 837-839. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 377-378. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

se odsouzenému zabránilo v páčání další trestné činnosti v rozmezí jednoho roku až deseti let. Podstatou tohoto trestu je, aby se pachatel znenamohl výkon takové povahy, která by případně mohla vést k páčání nějaké trestné činnosti. Pachatel tedy například nemůže vykonávat určité zaměstnání nebo funkce, popřípadě činnosti, k jejichž výkonu je zapotřebí zvláštní oprávnění nebo povolení. V jiných případech může být pachatel zakázáno například řízení motorových vozidel. V praxi může být svoboda člověka zasažena velice citelně nebo naopak nemusí být zasažena téměř vůbec. Může se stát, že pachatel kvůli zákazu činnosti přijde o své zaměstnání či jiné podnikatelské aktivity. V tomto případě je jeho svoboda zasažena poměrně citelně, jelikož musí změnit zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, přičemž je zde poněkud omezena svoboda volby povolání. Jako příklad lze uvést situaci, kdy je řidiči z povolání zakázáno řídit motorová vozidla. V praxi je možné se setkat s problémem, který spočívá v kontrole dodržování zákazu činnosti. Důvodem je, že existuje poměrně velký rozsah činností, které se dají zakázat a zároveň i široký okruh osob, na něž se mohou zakazy vztahovat. Bohužel na druhou stranu existence kontrolních institutů a mechanismů je nedostatečná. Zde je nutné zmínit, že tento druh trestu je možné uložit v podstatě ke kterémukoli jinému trestu, ovšem pravdou je, že u některých trestů by to bylo zvláštní, například u vyhoštění na dobu neurčitou. Jestliže byl trest zákazu činnosti uložen k trestu odnětí svobody, tak výkon zákazu činnosti se uskuteční až po propuštění z jeho výkonu.¹¹⁶ **Trest zákazu pobytu** znamená, že se odsouzený nesmí zdržovat na určitém místě, popřípadě v určitém obvodu a to po dobu výkonu tohoto trestu, který může trvat od jednoho roku do deseti let. Tento trest se ukládá zejména, jde-li o potřebu ochránit veřejný pořádek, zdraví, rodinu, majetek apod. Smyslem je, „odstranit“ pachatele z prostředí, se kterým souvisela jeho trestná činnost a kde došlo k jejím negativním důsledkům a zároveň je pravděpodobné, že by toto prostředí mohlo v budoucnu usnadnit pachateli trestnou činnost. Důležité je, že trest se nesmí vztahovat na místo trvalého bydliště odsouzeného. Co se týče omezení svobody, v tomto případě je omezena svoboda pohybu¹¹⁷, kdy se odsouzený sice může volně pohybovat na veřejnosti, ale jsou určitá místa nebo obvody, kam nesmí vstoupit. Jestliže dojde k nerespektování tohoto zákazu, může být odsouzený stíhán za maření výkonu úředního

---

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 930-948. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

¹¹⁷ Tuto svobodu zaručuje Listina v čl. 14 a dále také Úmluva v čl. 2 Protokolu č. 4.

rozhodnutí. Zde je nutné zmínit také fakt, že trest zákazu pobytu může ve skutečnosti znamenat mnohem více než „pouhý“ zákaz vstupu na nějaké místo a to především tehdy, když by bylo pachateli zakázáno vstoupit do prostoru jeho zaměstnání. Na tomto základě je totiž svým způsobem omezena svobodná volba povolání. Tento trest se v praxi neukládá mladistvým osobám.¹¹⁸ **Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce** je poměrně novým alternativním trestem, který vznikl jako důsledek nepřipustného chování osob navštěvujících tyto akce. V praxi se jedná zejména o fotbalové někdy i hokejové fanoušky, kteří na stadiony potají pronášejí věci, jimiž následně ničí cizí majetek a páchají další výtržnosti. Nutno podotknout, že tento druh trestu, byl již dlouhá léta potřebí. Týká se cíleného a konkrétního omezení svobody jistých osob navštěvovat zmíněné akce, které tito „skalní fanoušci“ chtějí navštěvovat. Tento trest je tedy pouze reakcí na jejich nevhodné chování, které je nejen proti vnitřním řádům míst, kde se tyto akce konají, ale také proti morálním hodnotám. Účelem trestu je tedy mimo jiné zabránit páchání dalších výtržností. Osoba, která má tento zákaz udělený, se musí vždy v době, kdy se zakázaná akce koná, dostavit na útvar Policie České republiky, k ohlášení.¹¹⁹ V praxi ovšem dochází k případům, kdy se těmto osobám na jim zakázanou akci podaří přece jen dostat a to především díky případům lidského selhání. **Trest vyhoštění** je poměrně přísným trestem, který se v praxi ukládá pouze cizincům. Tento fakt má své opodstatnění, jde o to, že v čl. 14 Listiny se píše, že „... *Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti. Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem*“ Z toho vyplývá, že není možné vyhostit občana České republiky a to ani zákonem. Tento druh trestu velmi zasahuje do svobody pohybu a pobytu, které zaručuje právě Listina. Jeho cílem je zabránit cizincům, aby páchali na území České republiky trestnou činností¹²⁰. Aby mohl být tento trest uložen, musí to vyžadovat bezpečnost lidí, majetku, popřípadě jiného obecního zájmu. Ukládá se od 1 roku do 10 let anebo na neurčito.

---

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 388-389. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 954. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

¹¹⁹ Tyto osoby se musí dále účastnit různých programů, do kterých jsou v souvislosti s výkonem trestu zařazeni. Jedná se například o programy sociálního výcviku, převýchovy nebo psychologická poradenství apod. Zdroj: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 390. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

¹²⁰ V praxi je to snaha zabránit terorismu, prodeji drog a zbraní, obchodování s lidmi apod. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 984. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

Zákon taky stanovuje, kdy se tento trest neukládá, například pokud je pachatel občanem EU a v České republice pobývá déle jak deset let a to nepřetržitě. K vyhoštění dále nedojde, jestliže pachateli hrozí pronásledování z rasových důvodů nebo jiné nebezpečí v zemi, do které má být vyhoštěn a v neposlední řadě není vyhoštěn ten pachatel, u kterého se nezjistila státní příslušnost.¹²¹

Dalšími druhy trestů jsou trest domácího vězení a trest odnětí svobody. Tyto tresty nejsou na rozdíl od výše zmíněných trestů vykonávány na svobodě. **Domácí vězení** je nový druh alternativního trestu, který se stal účinný od 1. 1. 2010. Je to druhý nejpřísnější trest hned po trestu odnětí svobody, odsouzený jej nevykonává za mřížemi, ale je ponechán v domácím prostředí. Tento trest se ukládá za přečiny a mladistvým za provinění a to maximálně na dva roky, v zahraničí se v praxi tento druh trestu ukládá většinou pouze na pár měsíců. Podmínkou pro jeho uložení je slib pachatele, že se bude povinně zdržovat na dané adrese v určeném obydlí po celý den ve dnech pracovního klidu a volna.¹²² V ostatních dnech se musí v určeném bytě zdržovat od 20.00 hodin do 05.00 hodin, tato doba pak může být nadále upravována, aby mu nebránila například ve výkonu zaměstnání nebo lékařské péči v důsledku jeho nemoci. Z toho vyplývá, že domácí vězení je trestem poněkud individuálním, jelikož v praxi mohou pro každého platit trošku jiné podmínky a jiná omezení. Zde je nutné konstatovat, že česká právní úprava tohoto trestu je specifická především v tom, že umožňuje soudu široké modifikace ve vymezení rozsahu trestu, například soud může pachateli určit jen víkendový trest. Odsouzenému pak mohou být uložena ještě další omezení či povinnosti, jejichž cílem je, aby odsouzený vedl řádný život¹²³. Důležitý je hlavně dohled prováděný formou namátkových kontrol probačním úředníkem. Tyto kontroly jsou schválně prováděny v době, kdy se má odsouzený vyskytovat na určeném místě. Za zajímavost lze považovat, že v České republice probíhalo testování elektronického monitorovacího zařízení neboli monitorovacích náramků. Šlo především o to vyzkoušet, zdali je takovéto zařízení skutečně schopné kontrolovat

---

¹²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 391-392. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

¹²² Jedná se o podobu tzv. víkendového trestu, kdy přes týden odsouzený pracuje a víkend musí trávit doma. Jiná možná varianta je, že odsouzený nemusí být doma o víkendech, ale jiné dny v týdnu. V případě víkendových trestů může doba domácího trestu trvat celé dva roky. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 820. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

¹²³ Dalšími omezeními mohou být například zákaz návštěv nočních podniků, heren...

osobu v domácím vězení. Z výsledků vyšlo najevo, že zařízení skutečně dokáže rozpoznat, zda se odsouzený nachází tam, kde má a proto by mohlo být brzy zavedeno do praxe. Monitorovací náramek nefunguje na systému GPS, jak by se mohlo zdát.¹²⁴ Dotyčnému je na kotník připevněn plastový pásek obsahující čip, který neustále vysílá signál, jenž přijímá řídicí jednotka. Zajímavé je, že centrála řídicí jednotky je umístěna v místě, kde má odsouzený nařízen trest. Spojení mezi řídicí jednotkou, ke které patří ještě telefonní linka, a náramkem je monitorováno v pravidelných intervalech. Pokud by došlo k přerušení signálu, zavolá příslušný pracovník na telefonní linku, jestliže ji odsouzený nezvedne, je jasné, že svévolně opustil místo výkonu trestu. Podle názoru Mgr. Petra Hulána v článku *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* je kontrola tohoto typu vykonávaná pracovníky probační a mediační služby nedostačující a teprve až zavedením elektronické kontroly ho lze považovat za významnou alternativu k nepodmíněnému trestu.¹²⁵ Zavedení těchto monitorovacích náramků do praxe je ale poměrně drahé. Zde je nutné konstatovat, že na druhou stranu je domácí vězení trestem finančně méně náročným, než je trest odnětí svobody. Podle statistik Vězeňské služby České republiky jsou náklady na jednoho vězně, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, zhruba 310 000 Kč za rok. Naproti tomu náklady na osobu, která je ve výkonu trestu domácího vězení, jsou zhruba 28 000 Kč za rok. Výhodou domácího vězení je, že během jeho výkonu nedojde k přetrhání sociálních vazeb. Zůstanou zachovány také rodinné a pracovní vztahy a nedojde k působení negativních vlivů věznic. Zde je nutné zmínit problém z praxe, který se týká ukládání tohoto trestu a zásady rovnosti. Problém spočívá ve znevýhodnění některých osob, zejména těch bez domova, a faktu jak jim vůbec uložit trest domácího vězení když, žádný domov vlastně nemají. V tomto případě dochází k znevýhodnění osob bez domova na rozdíl od běžných občanů majících zázemí a právě zde je spatřováno porušení zásady rovnosti. Z toho je tedy zřejmé, že trest domácího vězení je možné ukládat pouze osobám sociálně integrovaným.¹²⁶ Z výše uvedeného vyplývá, že tímto trestem je sice omezena

---

¹²⁴ Hlavním důvodem je, že systém GPS nemá dostatečné pokrytí celého území.

¹²⁵ EAdvokacie. HULÁN, Petr. *Články: Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 818-821. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.
JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 373-375. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

osobní svoboda člověka, hlavně svoboda pohybu, jelikož se musí zdržovat „zavřený“ na určitém místě, ale na druhou stranu, smí chodit do práce, k lékaři a dokonce pokud mu to dovolí soud, tak smí navštěvovat bohoslužby či jiná náboženská setkání apod. Pravdou je, že se jedná o poněkud jednotvárný způsob života z domova do práce a z práce domů, ale někteří jedinci nemusí skoro ani zaznamenat, že jsou ve výkonu trestu, protože jejich život až na nějaké výjimky fungoval před uložením tohoto trestu stejným způsobem.

Trest odnětí svobody je nejpřísnějším trestem, který může být odsouzenému uložen a jako jediný je vykonáván za mřížemi. Účelem je po dobu výkonu trestu chránit společnost a zároveň omezit odsouzeného v páchání další trestné činnosti. Tento trest naplňuje také výchovný cíl a to tím, že je ukládán samostatně spolu s výkonem újmy na osobní svobodě a dále s výchovným působením během jeho výkonu. Výchovná funkce je mimo jiné spatřována hlavně v programech zacházení s odsouzeným. Každému odsouzenému, jenž má vykonat trest v minimální délce tři měsíce, je stanoven program zacházení. Tento program se stanovuje každému individuálně. Cílem těchto programů je naučit odsouzeného respektu k právním normám, upevnit jeho pracovní návyky, omezit recidivu a v neposlední řadě ho naučit smysluplně trávit volný čas. Co se týče doživotního trestu, tak i zde kromě zábranné funkce, hraje roli funkce výchovná, jelikož může časem dojít například k podmíněnému propuštění nebo k udělení milosti. V současnosti je v České republice 46 osob, kterým byl uložen doživotní trest odnětí svobody, z toho jsou tři ženy. **Výkon trestu odnětí svobody se vykonává ve věznici s dohledem, s dozorem, s ostrahou nebo zvýšenou ostrahou**, viz tabulka 2. Záleží především na závažnosti trestného činu, který odsouzený spáchal. Do věznice s dohledem se zařazují osoby, které spáchaly trestný čin z nedbalosti a doposud nebyly ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu. Odsouzení se mohou v těchto typech věznic pohybovat bez omezení a dokonce mohou pracovat na pracovišti mimo věznici. Také se mohou účastnit různých sportovních a kulturních akcí, konaných mimo věznici za předpokladu, že jim to povolí ředitel věznice. Tento způsob omezení svobody je podobný domácímu vězení, kdy na jednu stranu osobní svoboda omezena je a na druhou stranu není, jelikož se odsouzení mohou věnovat činnostem mimo své „vězení“. Jediný podstatný rozdíl je ten, že domácí vězení se probíhá doma, kde je i rodina odsouzeného,

což má asi lepší vliv na psychiku, než když je trest vykonáván ve věznici s nejvolnějším režimem. Další jsou věznice s dozorem, sem jsou rovněž zařazovány osoby odsouzené z nedbalosti, ale s tím rozdílem, že tyto osoby už jednou odsouzeny byly a to za úmyslný trestný čin. Dále se sem zařazují ti, kteří dosud nebyli v žádném výkonu trestu, a nyní jim byl uložen trest nepřevyšující dva roky. Osoby se zde mohou pohybovat ve skupinách za dohledu zaměstnance Vězeňské služby. V některých případech může ředitel povolit volný pohyb uvnitř věznice, jako je tomu u předchozího typu věznic, ale pouze pokud lze předpokládat, že toho odsouzení nezneužijí. Co se týče výkonu práce, vězni pracují mimo věznici pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby a se souhlasem ředitele mohou plnit pracovní úkoly i mimo ni. V tomto typu věznice je osobní svoboda i svoboda pohybu omezována výrazněji než ve věznici s dozorem už jen z toho důvodu, že pohyb mimo věznici je povolen jen za účelem výkonu práce. Dalším typem jsou věznice s ostrahou, kde vykonávají svůj trest osoby odsouzené za spáchání úmyslného trestného činu, u kterých nejsou splněné předpoklady pro zařazení do jiného druhu věznice. Vězni se mohou po prostorách věznice pohybovat pod dohledem zaměstnanců a ve skupinách. Hlavním rozdílem od předchozích typů věznic je skutečnost, že vězni pracují zpravidla uvnitř věznice a jen ve výjimečných případech mimo ni. Posledním typem jsou věznice se zvýšenou ostrahou, kam jsou zařazeni doživotně odsouzení, především nebezpeční recidivisté nebo například osoby, které v posledních letech uprchly z výkonu trestu či vazby. V této věznici mají odsouzení volný pohyb zakázán a pracují buď uvnitř věznice, nebo přímo ve svých celách. Zde je osobní svoboda omezena ve svém pravém slova smyslu.¹²⁷ Za zajímavost lze považovat, že vláda schválila návrh na novelu trestního zákona, která se týká typů věznic, konkrétně by mělo dojít k jejich redukci. Místo dosavadních čtyř typů by byly pouze dva a to **věznice a věznice se zvýšenou ostrahou**. Důvodem pro tento krok je zajištění větší vnitřní i vnější bezpečnosti ve věznicích, také zvýšení a podpora prevence recidivy a též hospodárnější využití kapacity věznic. Do prvního typu označeného jako věznice budou spadat nynější

---

¹²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

zařízení s dohledem, dozorem a ostrahou a do věznic se zvýšenou ostrahou budou spadat věznice se zvýšenou ostrahou a věznění odsouzených doživotně.¹²⁸

Tabulka 2: Odsouzení v jednotlivých typech věznic- stav ke 12. 3. 2014

Typ věznice	Počet odsouzených	
	Celkem	z toho cizinci
mladiství	77	2
dohled	336	19
dozor	4 749	353
ostraha	8 681	480
zvýšená ostraha	1 063	114

Zdroj: *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY: STAVY VĚZNĚNÝCH OSOB*

[online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

Jen pro zajímavost kromě zmíněných typů věznic existuje jedna zvláštní ženská věznice ve Světlé nad Sázavou, kde jsou ve výkonu trestu matky, které zde mohou pečovat o své děti do věku 3 let. V České republice se jedná o jedinou věznici tohoto typu. Prostředí této věznice je od jiných věznic zcela odlišné, je zde 15 místností, ve kterých matky s dětmi žijí, přičemž každá žena má svůj vlastní pokoj. Ženy i děti se mohou volně pohybovat po prostorách věznice, kde jsou společenské místnosti, kuchyně, sociální zařízení a dva dvorky pro děti na hraní a na různé aktivity. Dokonce jednou měsíčně je pořádán výlet mimo věznici. Ženy v této věznici, ale nemají žádnou uvolněnou morálku, i zde platí určitá pravidla, například vstává se před sedmou hodinou ráno, následuje snídaně, kterou musí matky sobě a dětem připravit, a dopolední program, poté je oběd a po něm polední klid, po kterém následuje odpolední program, večere a spánek.

Podle statistik tato věznice skutečně naplňuje svůj účel, jelikož během téměř 14 let její existence jí prošla zhruba stovka žen, z toho se zpět vrátily pouze dvě.¹²⁹

¹²⁸ Vězeňská služba České republiky: Redukce typů věznic se blíží. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/redukce-typu-veznici-se-blizi>.

¹²⁹ Vězeňská služba České republiky: Výkon trestu odsouzených matek s dětmi. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi-5925>.

Tato věznice pro matky a děti je součástí rozsáhlého komplexu ženské věznice. Nutno konstatovat, že i ženy páchají trestnou činnost, ale mnohem méně než muži. Aktuálně je ve výkonu trestu téměř 15 000 osob, viz tabulka 3 mezi nimi i ženy a mladiství.

Tabulka 3: Osoby odsouzené k výkonu trestu – stav ke 12. 3. 2014

	Ženy	Muži
Dospělí	856	13 973
Mladiství	3	74
Celkem	14 906	

Zdroj: *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY: STAVY VĚZNĚNÝCH OSOB* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

3.3 Trestné činy proti svobodě

Na začátek je potřeba zmínit, že ne vždy je osobní svoboda omezována zákonným způsobem, přičemž tím, kdo svobodu omezuje, nemusí být nutně člověk chystající se spáchat trestný čin namířený proti svobodě jiné osoby. Učinit tak může například i orgán činný v trestním řízení, jelikož velice snadno v důsledku lidského selhání může nastat situace, kdy je osoba zadržována i přesto, že již pominuly důvody pro její zadržování nebo uplynula lhůta, po kterou je možné ji zadržovat. V tomto okamžiku dochází k tomu, že se ze zákonného omezení osobní svobody stává nezákonné omezení a osoba musí být samozřejmě neprodleně v okamžiku tohoto zjištění propuštěna na svobodu.

Trestné činy proti svobodě jsou takové činy, při jejichž páchání dochází k omezení osobní svobody, především svobody pohybu, přičemž v praxi bývá spolu s touto svobodou často omezována také svoboda rozhodování. Zde je nutné uvést, že omezení svobody nemusí být hlavním cílem trestného činu, ale může k němu dojít na základě sledu událostí, kdy si to vyžádá sama situace.¹³⁰ Zbavit někoho jeho osobní

¹³⁰ Například zloděj půjde loupit do bytu, o kterém se domnívá, že jeho majitel není doma. Během loupeže ale zjistí, že v bytě přesto někdo je a tak dotyčného zamkne v pokoji, aby ho nemohl dopadnout či poznat a sám uteče. Původním hlavním cílem zloděje bylo vykrást tento byt, ale na základě sledu událostí, kdy zjistil, že v bytě není sám, zamkl majitele a tím v podstatě omezil jeho svobodu pohybu.

svobody je možné pouze za podmínek daných zákonem a v každém jiném případě se jedná o neoprávněný zásah do svobody člověka neboli o nezákonné omezení osobní svobody a tím pádem i o trestný čin. Trestní zákoník uvádí **zbavení osobní svobody v § 170**, pokud někdo bez oprávnění uvězní nebo jinak zbaví svobody jiného člověka, může být potrestán odnětím svobody na **dvě léta až osm let**. Jestliže pachatel zbaví svobody někoho kvůli jeho rase nebo příslušnosti k etnické skupině, popřípadě mu zbavením svobody způsobí zdravotní nebo psychickou újmu, může být potrestán odnětím svobody na **pět až dvanáct let**. Pokud při zbavení svobody dojde k úmrtí, nebo se pachatel bude snažit tímto způsobem získat prospěch pro sebe nebo jinou osobu, může strávit ve výkonu trestu **osm až šestnáct let**. Dokonce i pouhá příprava je trestným činem. **Omezování osobní svobody je uvedeno § 171**, jestliže někdo brání jiné osobě užívat osobní svobodu, může být potrestán odnětím svobody až na **dvě léta**. Na **tři léta** tehdy, pokud si tím bude snažit usnadnit jiný trestný čin. Pokud pachatel omezí svobodu někomu kvůli jeho rase nebo etnické příslušnosti nebo tím dotyčnému způsobí zdravotní či psychickou újmu, může strávit ve vězení **dvě léta až osm let**. **Tři až deset let** bude ve výkonu trestu ten, který při omezování svobody způsobil smrt nebo tím chtěl dosáhnout prospěchu pro sebe či někoho jiného. Z předešlého textu tedy vyplývá, že neoprávněné zbavení osobní svobody se trestá mnohem přísněji než neoprávněné omezení. Důvodem je, že zbavení osobní svobody je bráno jako intenzivnější zásah, který se svou povahou přibližuje uvěznění a značně ztěžuje možnosti osvobození osoby. V České republice je chráněna svoboda každého člověka, tedy i toho, jehož svoboda pohybu je zákonně omezena, jestliže omezování přesahuje dovolenou míru.

Trestní zákoník vymezuje trestné činy směřující proti svobodě a jejímu omezení. Tyto činy mají většinou společné to, že svoboda člověka je omezována delší dobu. Nicméně je nutné upozornit, že k omezení osobní svobody může dojít i na velmi krátkou chvíli, kdy je například osoba uzavřena v místnosti, uzamčena ve vozidle, svírána v náručí nebo když jí je bráněno ve výstupu z dopravního prostředku apod. Tato krátkodobá omezení mají zase společné to, že je nelze snadno překonat.

Obchodování s lidmi je jedním z trestných činů proti osobní svobodě, která je v tomto případě omezena v nejširším slova smyslu. Tuto problematiku upravuje trestní zákoník v § 168 a je koncipována tak, aby se vztahovala jak na vnitrostátní,

tak i přeshraniční obchodování s lidmi. Obsahem jsou dvě základní skutkové podstaty, jejichž odlišnost spočívá především v předmětu útoku, kterým může být buď dítě, nebo dospělý člověk. Podstatné je, že nikdo z nich se v danou chvíli nerozhodoval svobodně,¹³¹ jelikož je zřejmé, že se nacházeli v takové situaci, která svobodné rozhodování vylučuje. Takže pokud dali pachatelé souhlas k nějaké činnosti, byl to souhlas vynucený. V praxi se nejčastěji obchoduje s dětmi a se ženami. Pachatelé si vybírají osoby, které jsou nespokojené se svým výdělkem nebo se nacházejí v těžkých životních situacích, u nezletilých osob se sází na jejich nezkušenosti naivitu a bezbrannost. Do České republiky cestují nejčastěji osoby ze Slovenska, Bulharska, Rumunska, Vietnamu, Filipín, Nigérie apod. Z České republiky odjíždějí osoby do Německa, Rakouska, Itálie apod. Podle definice OSN znamená obchodování s lidmi najímání, převoz, přeprava či přijetí osoby a to za účelem jejího zneužívání za pomoci podvodů, hrozeb, násilí, únosu, použití síly či jiných forem donucení, dále zneužití moci nebo pomocí předání popřípadě přijetí plateb a to za tím účelem, aby pachatel získal souhlas dotyčné osoby. Obchody s lidmi směřují k různým cílům například k otroctví, nevolnictví, nuceným pracím, prostituci, odnětí orgánů apod. V praxi to funguje tak, že si pachatel předem vytipuje nějaké lidi a například jim nabídne možnost pracovat v zahraničí za slušné peníze. Osoby pod vidinou snadného výdělku souhlasí a poté co přijedou do zahraničí, si od nich pachatel vezme doklady s výmluvou, že jim potřebuje zařídit pracovní víza a různá povolení. Samozřejmě, že únosce pouze využije lsti, aby jejich doklady získal, a rozhodně jim je nemíní někdy vrátit. Tyto osoby jsou pak drženy v hrůzných podmínkách a většinou pracují zadarmo či za úplné minimum přímo pro pachatele, nebo pokud je on jen zprostředkovatel, tak pro toho, kdo si je „objednal.“ Zároveň jim je téměř denně vyhrožováno, ať se nepokouší utéci či to někomu říct. Ony pak ze strachu mlčí a většina z nich se domů buď vůbec nedostane anebo až po letech, poté co se odváží k útěku.¹³² **Svěření dítěte do moci jiného** objektem tohoto činu je zájem na osobní svobodě dítěte a to i ve smyslu svobody

---

¹³¹ Většinou vůči nim bylo použito násilí, lsti, různé pohrůžky, tíseň, popřípadě pachatel využil jejich závislosti apod.

¹³² NiCM: Národní informační centrum pro mládež. *Obchodování s lidmi - charakteristika* [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1689-1700. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

rozhodování, jelikož dítě nemá šanci se rozhodnout, zda chce či nechce být někomu svěřeno. Svěření znamená jakýkoli způsob předání dítěte k dalšímu nakládání s ním. Podstata spočívá v tom, že pachateli je poskytnuta odměna za to, že předá dítě do moci jiného, zpravidla za účelem adopce nebo pěstounské péče. V praxi už nezáleží na tom, zda se dítě po svěření dostane do horších či lepších poměrů, jelikož jako důvod pro postih postačuje už jen to, že předmětem obchodu je dítě a že se vše uskutečňuje za peníze. Pachatelem může být kterákoli fyzická nebo právnická osoba, která má dítě ve své moci. Nejčastěji se jedná o rodiče dítěte, může to být ale i poručník nebo pěstoun. Tento trestný čin se podobá obchodování s lidmi. **Zavlečení** osoby do ciziny je zvláštní a těžký případ omezení osobní svobody. V podstatě jde o to, že osoba je proti své vůli dopravena za hranice České republiky nebo je přinucena většinou za použití lstí, násilí nebo hrozby násilí či jiné újmy, aby se do ciziny odebrala. Této osobě pak zpravidla bývá bráněno v návratu zpět do republiky. V minulosti byly osoby nuceny, aby opustily republiku, jednalo se především o ty, co nesouhlasily s režimem. Dnes je v Listině v čl. 14 zaručena svoboda pohybu a pobytu a z toho vyplývá, že nikdo nesmí být nucen k tomu, aby opustil svou vlast, každý může svobodně Českou republiku opustit i do ní vstoupit. Za zavlečení do ciziny by se dalo považovat, například pokud by posádka v letadle byla pachateli násilně donucena, aby změnila kurs a přistála v jiné zemi. Při páchání trestného činu **loupeže** dochází k omezení svobody rozhodování. Záleží především na tom, jestli pachatel při snaze zmocnit se cizí věci použije násilí či pohrůžky bezprostředního násilí, k tomu, aby překonal kladený odpor napadeného. Předmětem ochrany tohoto činu není jen svoboda, ale také majetek, kterého se chce pachatel zmocnit. **Braní rukojmích** může mít více významů. V prvním případě jde o to, že se pachatel fyzicky zmocní člověka a má nad ním faktickou kontrolu a omezuje jeho osobní svobodu tím, že ho například svírá či jinak drží, přičemž oběť má problém se z tohoto sevření dostat. Pachatel může také využívat různých pohrůžek či násilí během tohoto omezování svobody. V druhém případě pachatel svou oběť vyláká, například pomocí lsti na určité odlehlé místo, kde ji může dále držet a omezovat na svobodě, například tím, že ji někde zavře a třeba i sváže, aby měl jistotu, že mu oběť neuteče. Samotné braní rukojmích je považováno za trestný čin, za nějž pachateli hrozí trest odnětí svobody. Jestliže oběť během omezení osobní svobody utrpí psychickou nebo zdravotní újmu, popřípadě během svého držení zemře,

bude trest pro pachatele mnohem přísnější.¹³³ **Vydírání** je trestným činem proti svobodě, zejména je postiženo svobodné rozhodování člověka. Pachatel za pomoci násilí, pohrůzek či jiné těžké újmy nutí osobu k tomu, aby něco vykonala, trpěla nebo opominula. Pokud dotyčný nevykoná to, co po něm pachatel požaduje, je čin dokonán pomocí donucování. Poškozený tedy nemá možnost svobodně se rozhodnout a čin vykonaný s donucením je toho důkazem. Některé osoby se nezaleknou a vydírat se nenechají, zachovají se způsobem, který pachatel nepředpokládá, což někdy vede k situaci, že i pachatel, který původně nechtěl osobě nijak ublížit, jí doopravdy ublíží, aby docílil svého. Za speciální případ vydírání lze považovat **omezování svobody vyznání**, které je dalším trestným činem proti svobodě. Každý občan má právo na to, aby mohl změnit své náboženství či víru, stejně tak má právo být i bez náboženského vyznání. Podle Listiny čl. 16 může každý občan sám či společně s jinými svobodně projevovat své náboženství. Je-li omezována svoboda náboženského vyznání, spolu s ní také svoboda svědomí a myšlení. Pachatel opět využívá různé formy násilí, aby donutil někoho například k účasti na náboženském úkonu, nebo naopak brání osobě se tohoto úkonu zúčastnit, popřípadě jí jinak zabraňuje v užívání svobody. **Útisk** je podobný trestný čin, jako je vydírání, jelikož pachatel nutí jinou osobu k tomu, aby něco vykonala, opomenula či trpěla a přitom využívá její tísně či závislosti.¹³⁴ **Porušováním domovní svobody** je zasažena nedotknutelnost obydlí neboli řečeno v jiném slova smyslu domovní svoboda, kterou zaručuje Listina v čl. 12. Pachatel může do této svobody zasáhnout tak, že neoprávněně vstoupí do obydlí jiné osoby nebo v tomto obydlí neoprávněně pobývá. Klasickým případem z praxe co se týče neoprávněného vniknutí do obydlí jiného, je třeba loupež, kdy pachatel za účelem krádeže vnikne poškozenému do bytu. Pokud jde o neoprávněné setrvávání osob v obydlí jiného, z praxe jsou známé případy, nájemníků, kteří se ani po skončení nájmu nechtěli z domu odstěhovat a bránili tak majiteli v dalším užívání domu nebo případy tzv. squaterů. Tito lidé obsazují prázdné domy, které ve velké většině někomu patří. Někdy je majitel domu nechá, ať v něm žijí pod podmínkou, že se budou o dům

---

¹³³ V praxi dochází dokonce k poměrně extrémním případům. Pachatel, aby donutil příbuzné či jiné osoby ke splnění požadavků, ubližuje své oběti a pořizuje o tom obrazové záznamy, které posílá rodině oběti. V některých případech pachatel zaslal rodině i části těla oběti například prsty. Po tomto zážitku je zřejmé, že si oběť odnese újmu jak zdravotní, tak i psychickou.

¹³⁴ Tíseň je takový stav, který je vyvolaný nepříznivými okolnostmi, jež mohou vézt k jistému omezení volnosti rozhodování. Závislost je takový stav, kdy se osoba nemůže svobodně rozhodovat, jelikož je v nějakém směru odkázána na pachatele.

starat a udržovat jej. Ovšem většinou má majitel s domem nějaké své plány a nechce, aby tito lidé obydlovali jeho majetek a tak se snaží bránit. Přípustná je proti porušování domovní svobody nutná obrana, která může trvat tak dlouho, dokud pachatel, který do domu vnikl, nebude vyhnán. Nutná obrana musí být přiměřená způsobu útoku, jinak by se o nutnou obranu nejednalo. Ochrana této svobody se nevztahuje jen na osobu vlastníka, ale také na nájemce či jiné uživatele, jelikož všechny tyto osoby jsou chráněny před těmi, co nemají právo dům nebo byt užívat. **Porušování svobody sdružování a shromažďování** obě tyto svobody patří do základních občanských svobod. Občané mohou zakládat různé spolky, kluby, hnutí, svazy atd. a sdružovat se v nich. Omezováním se rozumí jakékoliv činy pachatele, na jejichž základě má být někomu na újmu, že se dotyčná osoba sdružuje nebo že je členem sdružení, které podporuje a účastní se jeho činnosti. Dotyčné osobě pak může být vyhrožováno, že se nemusí dostat na vysokou školu nebo do zaměstnání, popřípadě i ztrátou zaměstnání apod. V podstatě pachatel za použití násilí či jiných pohrůžek někomu omezuje výkon shromáždění či sdružení.¹³⁵

---

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1700-1784. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

4 PRAKTICKÝ PŘÍKLAD OMEZENÍ OSOBNÍ SVOBODY

V této kapitole budou popsány dva skutečné případy z praxe, s jejichž pomocí bude nastíněno, jak omezování osobní svobody probíhá v praxi. Byly provedeny dva rozhovory s odsouzenými osobami, jejichž totožnost byla schválně pozměněna, otázky s odpověďmi jsou uvedeny v příloze. Obě tyto osoby odvyprávěly svůj příběh, neboli jaký trestný čin spáchaly, jakými prošly zajišťovacími instituty a jak byla omezena jejich svoboda, než se dostaly do vězení. Ukázka rozhovoru, viz příloha A.

První odsouzenou osobou je pan K. Tento muž je stále ještě ve výkonu trestu odnětí svobody. Rozhovor s ním tedy probíhal v návštěvní místnosti věznice za dohledu jejího zaměstnance. Nejprve bylo nutné získat povolenku pro vstup do věznice na jméno, kde je uvedeno datum a čas, kdy je možné návštěvu uskutečnit. Ve skutečnosti je potřeba dostavit se zhruba o dvacet minut dříve kvůli prohlídce, která předchází vstupu do věznice.

Pan K. pracoval jako security jednoho nočního podniku a jeho pracovní doba byla zpravidla od osmi hodin od večera zhruba do čtyř hodin do rána. Podle jeho slov měl večer před nehodou těžkou službu a těšil se, až pojedě ráno domů. Po cestě z noční služby vjel vozem do zatáčky v protisměru a srazil jedoucího cyklistu. Po nárazu otevřel dveře a vylezl z auta, aby se podíval, co se stalo. Zjistil, že auto je poměrně hodně poničené, sraženého cyklistu prý nehledal, pouze zakřičel, jestli je dotyčný v pořádku, a když se nikdo neozýval, myslel si, že cyklista někam utekl, nasedl zpět do auta a ujel. Jeho cesta ale nevedla domů, nýbrž do garáže jeho bratra, který pracuje jako automechanik. V této garáži se pokoušel auto opravit, podle jeho slov to nebylo z důvodu, že se snažil zamaskovat nehodu, ale proto, že auto nebylo jeho a nechtěl známému vracet jeho auto v poškozené. Později dostal strach, protože se bál, že cyklista nikam neutekl, ale že ho tím nárazem zranil. Doma nikomu neřekl, co udělal a rozhodl se, že pojedě do jiného většího města. Po deseti dnech ho za pomoci mírných donucovacích prostředků¹³⁶ zadržela policie. Následně ho odvezli do cely předběžného zadržení, ve které již v minulosti párkrát byl, ale opět to byl nemilý zážitek. Než se dostal na celu předběžného zadržení, čekal s pouty na rukou ve společnosti jiných

---

¹³⁶ Hmaty, chvaty, údery a kopy.

zadržených a jejich doprovodu v malé místnosti, potom přišla na řadu osobní prohlídka, která byla na začátku trochu nepříjemná. Při prohlídce je nutné svléknout se do naha udělat pár dřepů, ukázat chodidla a podpaží poté se obléknout do svého nebo erárního oblečení. Není možné mít tkaničky v botách ani pásek. Pak dojde k odvedení na celu předběžného zadržení, která může působit ponuře, jelikož je to tmavá místnost, ve které v podstatě nelze nic dělat, pouze přemýšlet nad tím co se stalo a tak tam čas ubíhá velmi pomalu. Tato cela je skromně vybavena, jsou tam dvě betonové postele, a v rohu umyvadlo a nekrytý záchod. Panu K. prý nebylo příjemné chodit na záchod před osobou, která s ním byla na cele, přišlo mu to ponižující. V jednu chvíli přemýšlel nad tím, jaké pocity zde zažívají nevinní lidé. Při výslechu se pokoušel lhát, ale nebyl příliš přesvědčivý. Tvrdil, že se nesnažil před zákonem utíkat, jen se rozhodl začít žít nový život někde jinde. Často měnil své verze a dokonce si i protiřekl. Dle jeho slov některým vyšetřovatelům docházela trpělivost a začali působit velmi přísně. O několik hodin později padlo rozhodnutí, že bude vzat do vazby. Jako důvod byla uvedena obava z toho, že se obviněný pokusí znovu utéct. Po převezení následovala stejná prohlídka, jako před nástupem do cely předběžného zadržení. Byl srozuměn s tím, že režim ve vazbě funguje trochu jinak, než ve vězení. Pokusil se požádat o náhradu za vazbu, ale nebylo mu vyhověno. Jednou se svěřil dalšímu spoluvězni s tím, že když před policií utíkal, bydlel na ubytovně, ze které se bál ze strachu z jeho dopadení vycházet a když mu došlo jídlo, tajně ho ujídal ostatním ubytovaným lidem ze společné ledničky. Veškerý svůj čas trávil zavřený ve skromném pokoji s jinými ubytovanými. Podle jeho slov to bylo téměř srovnatelné s vazbou, pouze s tím rozdílem, že z ubytovny mohl kdykoli odejít ven na svobodu. Od chvíle co ho převezli do vazby, každému opakoval, že by chtěl být umístěn na „samotce“. Poprvé ho umístili do prázdné cely pro čtyři vězně a po několika hodinách ho ještě jednou přestěhovali. Nakonec ho druhý den, hned po vyšetření jeho zdravotního stavu, umístili na „samotku“, kde se cítil být v bezpečí a v soukromí. Ten samý den ho ještě navštívil advokát, který mu sdělil jeho práva a povinnosti, jelikož mu je při přijetí zapomněli sdělit, zřejmě v důsledku toho, že se u jeho příjmu, vystříдалo poměrně hodně osob, kvůli zmatku s jiným přijímaným obviněným.¹³⁷ Asi po deseti dnech strávených na samotce, pro něj přišel dozorce a řekl mu, aby se sbalil a šel s ním. Na otázky kam se stěhuje, dozorce vždy odpoví „Uvidíte“,

---

¹³⁷ Například se dozvěděl, že po nástupu do věznice měl nárok na sprchu, to mu ale nikdo neřekl a on to nevěděl.

jinak se prý až na některé výjimky nebaví vůbec. Poté co minuli všechny samoty, došlo panu K, že ho dozorce vede do cely k jiným obviněným. V tu chvíli si prý představoval filmy s tematikou vězeňské šikany. Nechtěl dělat žádné problémy, a proto mu velice záleželo na tom, aby mezi ostatní spoluvězně dobře zapadl, což se mu nakonec povedlo. Při seznamování se spoluvězni je prý důležité, aby jim pravdivě vysvětlil, co spáchal za čin. Spoluvězni totiž mezi sebou lháře netolerují, a pokud by se dozvěděli pravdu třeba od dozorců, dokážou to dát najevo. Na otázku, zda se někdy setkal s vězeňskou šikanou, s úsměvem odpověděl, že při vycházkách, které se provádějí mezi vysokými betonovými zdmi ve tvaru trojúhelníku, se potkávají vězni i z jiných cel a že prvních pár vycházek strávil tak, že stál v rohu a jiní vězni na něj pokřikovali s výhrůzkami. Ve skutečnosti to prý, ale tak nemyslí je to spíš jejich způsob, jak přivítat nového člena a zjistit co je zač, nedá se tedy určitě hovořit o šikaně, nýbrž o jakémsi zvláštním vítacím rituálu. Pan K. přiznává, že si spoluvězni občas „vjedou do vlasů“, ale je to spíš z důvodu „ponorkové nemoci“ než z chuti někoho šikanovat. Rozhodně to nefunguje tak, že si například skupinka vězňů počká na jednoho v umývárně a tam mu dají co proto, jak je vidět ve filmech. Pan K. to alespoň nikdy nezažil, ani o tom neslyšel. Samozřejmě, že se vězni spolu také hádají a nejčastější hádky vznikají prý u televize, kvůli volbě programu.

Později se ke všemu přiznal a doufal, že bude již brzy přeřazen do výkonu trestu. U soudu se hájil tím, že po těžké noční službě nejspíš usnul během jízdy a proto cyklistu srazil. Nakonec byl uznán vinným z ublížení na zdraví a neposkytnutí pomoci. Byl mu uložen trest odnětí svobody na tři a půl roku ve věznici s ostrahou a na čtyři roky mu byl odebrán řidičský průkaz. Ačkoliv očekával výkon vazby mnohem horší, než ve skutečnosti byl, na vazební věznici vzpomíná nerad a výkon trestu je prý mnohem snesitelnější už jen proto, že má práci mimo věznici a může si popovídat i s jinými lidmi. Dle jeho vlastních slov chce po propuštění změnit svůj dosavadní život. Dostal prý dostatečné ponaučení a do věznice se už rozhodně vrátit nechce.

Pan R. se dostal do finančních problémů kvůli svým mnohačetným dluhům. Dlouho přemýšlel, jak se z této situace dostat a pak ho napadlo, že nejsnazší cestou k penězům bude krádež. Po delší úvaze došel k názoru, že jako maskovaný přepadne méně frekventovanou poštu. Pomocí internetu si vytipoval tři pošty odpovídající jeho představám a postupně každou navštívil, aby ji obhlédl. Nakonec si jednu z nich

skutečně vybral a doma potom vymyslel plán. Na kraji města zaparkoval automobil a k poště pokračoval na kole. Chvilí čekal, jestli z pošty někdo nevyjde a vrazil dovnitř maskován kšiltovkou a punčochou. Vytáhl z kapsy zbraň a požadoval veškerou hotovost, jenže si nevšiml, že se jedné úřednici podařilo proklouznout a utéct. Tato žena se schovala v místní restauraci, kde vše vypověděla jejímu majiteli a jeho matce. Ti zavolali policii a sami se vydali pana R. zadržet. Nasedli do auta a viděli, jak se snaží ujet na kole, tak ho pronásledovali a pokoušeli se ho přimět k tomu, aby zastavil a vzdal se. Pan R. se ale vzdát nechtěl a začal jim vyhrožovat zbraní, kterou měl u sebe, mířil do otevřeného okénka na majitele restaurace i jeho matku a říkal jim, ať ho nechají být, jinak je zastřelí. Řidič automobilu nejprve zpomalil, ale pak ho napadlo, že pana R. z kola autem srazí. To se mu skutečně povedlo a pan R. z kola spadl, přičemž si při pádu vyrazil dech a zůstal ležet na zemi. Zatímco se na něj řidič vrhl, aby ho zadržel, žena mu vykroutila z ruky pistoli. Policie přijela do několika minut a zadrženého muže převzala a odvezla do cely předběžného zadržení, kde nejdříve postoupil osobní prohlídku a pak ho umístili na celu. Při výslechu se pan R. přiznal, jelikož věděl, že existuje celá řada svědků, kteří dosvědčí, co spáchal. Na svou obhajobu použil tvrzení, že zbraň, kterou měl u sebe, proti nikomu nepoužil, pouze po ní sáhl. Následující den ho převezli do vazby, aby se nepokusil utéct. Dle jeho vlastních slov naštěstí ve vazbě nestrávil dlouhou dobu, protože tam moc nezapadl. Byl hodně uzavřený a nechtěl se s nikým moc bavit, považovali ho za podivína. Trpěl depresemi a dokonce přestal i jíst a výrazně pohlubil. Jeden mladý dozorce si toho všiml a začal mu domlouvat, vždy když měl službu, na chvíli za ním přišel, pokaždé si ale zachoval svou profesionalitu. Pan R. ho na začátku vůbec neposlouchal a říkal si, co takový mladý kluk může vědět o životě, ale nakonec přiznal, že mu vlastně pomohl, díky němu měl pocit, že aspoň někomu na něm záleží.

Soud pana R. uznal na základě výpovědi svědků vinným ze zločinu loupeže a z přečinu nebezpečného vyhrožování. Vzhledem k tomu, že dříve měl problémy se zákonem, byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody na čtyři roky ve věznici s ostrahou a také trest propadnutí věcí, které použil k trestné činnosti. Když nastoupil do výkonu trestu, rozhodl se, že nebude patřit mezi problémové vězně. Dodržoval řád věznice, hodně četl a naučil se hrát stolní tenis. Také chodil do práce mimo věznici, což mu dodávalo sílu a pocit, že úplně neztratil kontakt s vnějším světem a navíc tím

pomalu splácel své dluhy. Za úspěch považuje to, že se mu ve věznici podařilo přestat kouřit, jelikož ho umístili na nekuřácké oddělení, ačkoli požadoval opak. Nakonec poprosil, aby ho v budoucnu na kuřácké oddělení případně nestěhovali, jelikož si věřil, že to vydrží.

Pan R. měl štěstí, vězení mu doslova změnilo život k lepšímu. Seznámil se tam s hochem o dost mladším, než byl on sám, který trpěl podobným stavem jako on kdysi ve vazbě. Vzpomněl si na to, jak mu pomohlo vyprávění a přítomnost jednoho z dozorců a snažil se na chlapce působit stejným způsobem. Nakonec si spolu dost rozuměli a stali se z nich přátelé. Pan R., ale zůstal ve vězení o pár měsíců déle a tak si spolu alespoň dopisovali. Jeho přítel mu slíbil, že až ho propustí zaměstná ho ve firmě svých rodičů. Pan R. přiznal, že tomu vůbec nevěřil, ale byl mile překvapen, když zjistil, že to jeho přítel myslel vážně. Už sedm měsíců pracují spolu a s jeho pomocí už má své dluhy téměř splacené. Tvrdí, že paradoxně nelituje toho, čím si prošel, jelikož kdyby se to nestalo, nikdy by na tom nebyl tak, jako je dnes. Rozhodně už ale nehodlá páchat žádnou trestnou činnost a do vězení zpět už by se nevrátil. Připouští ale, že pro některé osoby může být vězení svým způsobem vysvobození, jelikož na svobodě žijí v nevyhovujících podmínkách, a proto často páchají recidivu, nejsou schopni se začlenit do společnosti.

V předchozích praktických příkladech bylo znázorněno, jak omezení osobní svobody skutečně probíhá v praxi a je nutné konstatovat, že se od své písemné formy stanovené zákonem neodlišuje. V prvním případě byl pan K. **zadržen policií ČR** a následně na to převezen do **cely předběžného zadržení**, kde se rozhodlo o tom, že bude dále zadržován za pomoci **vazby**. Soud nakonec rozhodl o jeho vině a uložil mu trest **odnětí svobody ve věznici s ostrahou**. Na rozdíl od pana K. byl pan R. **zadržen dvěma občany**, což je podle zákona také možné a následně na to byl předán Policii ČR, která ho umístila do **cely předběžného zadržení**, odkud putoval do **vazby** a po svém odsouzení do **výkonu trestu odnětí svobody s věznicí s ostrahou**. Oběma mužům byl kromě trestu odnětí svobody uložen také vedlejší trest. V případě pana K. se jednalo o zákaz řízení a v případě pana R. o propadnutí věcí.

Oba muži mají společné to, že byli v minulosti soudně trestáni, ale nikdy nebyli ve výkonu trestu odnětí svobody. Z jejich tvrzení vyplývá, že jim trestání osob v České republice přijde zcela dostačující a díky programům zacházení s vězni, který

má každý vězeň sestaven individuálně i dostatečně výchovné. Záleží prý, ale na mnoha okolnostech. V první řadě na osobnosti člověka a v druhé řadě na jeho rodině či jiných lidech, kterými se po propuštění obklopí. Velká většina vězňů tvrdí, že už se do výkonu trestu odnětí svobody, po svých osobních zkušenostech, nikdy nevrátí. Oba se shodli na tom, že po propuštění mají problém především recidivisté, velká většina z nich považuje vězení za svůj domov, který ve skutečnosti nemají a v podstatě neumí „venku“ žít, nedokážou se do společnosti začlenit, ačkoliv je na tuto situaci ve věznici připravují. Takových osob, které prožijí celý svůj život za mřížemi, ale zase tolik není, spíš jsou to výjimky a jedná se především o podivíny. Mnohem lépe se do společnosti začleňují osoby, které podporuje jejich rodina, těší se domů a dopředu plánují věci, které by rádi za svůj život zažily. Taci už se do vězení většinou nevrátí. Stejně tak je tomu prý i u mladších lidí, kteří během výkonu trestu nad svým dosavadním životem často přemýšlí a plánují ho změnit. Dle jejich slov vězení v České republice skutečně na pachatele působí jako vězení, nikoli jako „rekreační zařízení“ a díky tomu mohou oba dopředu říci, že si v budoucnu jakoukoli další trestnou činnost odpustí. Pan R. ještě navíc přiznal, že kdyby byl již dříve za své předešlé činy odsouzen odnětím svobody, je dost možné, že by si trestnou činnost, kvůli které byl ve výkonu trestu rozmyslel, i když se zrovna nalézal v těžké životní situaci, ze které neviděl jiné východisko. Možná by bylo záhodno o výkonu trestu odnětí svobody i o jiných trestech více ve společnosti mluvit, především o tom jak takovéto tresty probíhají a jak na osoby působí, aby tím došlo k posílení preventivní funkce.

5 ZÁVĚR

Osobní svoboda člověka se vyvíjela několik století, než se zformulovala do takové podoby, jakou známe dnes. Lidé nebyli od počátku svobodní, neměli téměř žádná práva, za to byli poměrně značně omezováni. Záleželo pouze na vládnoucím panovníkovi, jaká práva a svobody svým poddaným poskytl. Většinou se ovšem nejednalo o žádná zásadní práva. Co se týče omezování osobní svobody, je důležitá existence práva na spravedlivý proces. V minulosti toto právo v podstatě neexistovalo, soudnictví bylo založeno na prvcích libovůle a spíše než trest odnětí svobody se častěji užívaly kruté tresty, jejichž následkem byla většinou smrt. Takovéto tresty působily především výstražně a postrádaly výchovnou funkci. Na druhou stranu mohly působit značně preventivně, jelikož když potencionální pachatel viděl, tresty byly vykonávány veřejně, jaký trest by ho případně čekal, trestnou činnost si rozmyslel. Postupem času došlo ke změnám v lidském myšlení a svobodě člověka se přikládala větší hodnota, lidem byla přiznávána práva a svobody. Změnil se i pohled na trestání a s tím spojené omezování osobní svobody. Mnohem častěji byly ukládány tresty spočívající v uvěznění než v krutém trestání. Svoboda se také dočkala svého právního zakotvení, prvně k tomu došlo v Anglii Magnou Chartou Libertatum. Nejvýznamnějším historickým dokumentem je Habeas Corpus Act, který se týkal výhradně jen svobody. V českých zemích k takovému ukotvení došlo až mnohem později.

V současné době je svoboda zaručena všem občanům bez rozdílu a stát zajišťuje její ochranu a zároveň stanovuje způsoby a podmínky, za kterých je možné osobní svobodu omezit. Prvním způsobem je zadržení, vykonávané v celách předběžného zadržení, které je považováno za krátkodobé omezení osobní svobody. Zadržení osoby, může kromě policejního orgánu provést i běžný občan domnívá-li se, že zadržená osoba má co dočinění se spáchaným trestným činem. Jde, ale o zadržení ve smyslu zajištění osoby na nezbytně nutnou dobu, než si zadrženou osobu převezme Policie ČR. Účelem zadržení je mimo jiné zjistit, zdali existují nějaké důvody, na jejichž základě by byla osoba vzata do vazby, pokud takovéto důvody nejsou, musí být osoba propuštěna a stíhána na svobodě. Není možné poslat osobu do vazby bez existence jakéhokoli důvodu, pokud by k tomu došlo, jednalo by se o nezákonné omezení osobní svobody. Vazba představuje vážný zásah do práv a svobod člověka, z tohoto důvodu je možné

vzít do vazby pouze osobu, proti které se vede trestní stíhání. Vazba se vykonává ve vazebních věznicích nebo ve zvláštních odděleních věznic a pro mnohé osoby, představuje negativní zážitek. Zejména se to týká osob, které doposud neměly s vězeňským prostředím žádný kontakt. Na rozdíl od zadržení představuje dlouhodobější proces omezení svobody, přičemž délka se odvíjí od trestného činu, za který je osoba stíhána. Zvláštním druhem vazeb je vazba koluzní, která nesmí být delší než tři měsíce. Tato vazba je oproti jiným druhům vazeb přísnější a skýtá omezenější možnosti. Důvodem je, že do této vazby jsou vzaty osoby, u nichž existuje obava z toho, že by mohly ovlivňovat případné svědky či jinak mařit vyšetřování. Cílem této vazby je těmto skutečnostem zabránit a proto tato vazba jako jediná nemůže být nahrazena mírnějším opatřením. Vazby se používají také při právní styku s cizinou a jsou spojené s řízením o vydání osoby k trestnímu stíhání či výkonu trestu do zahraničí. Do vazby je možné vzít i mladistvou osobu avšak pouze pokud účelu vazby nelze dosáhnout jinak. Mladiství musí být umístováni odděleně oddospělých osob, které by na ně mohly mít negativní vliv. Ve výkonu vazby je nutné brát ohledy na věk mladistvých osob, proto je snahou zmírnit nežádoucí důsledky plynoucí z výkonu vazby. Za pozitivum lze považovat, že právní systém umožňuje zbavení osobní svobody především u osob, které lze považovat za problematické a u nichž doposud nebyla prokázána vina, tudíž není prozatím jasné, zda se jedná o skutečné pachatele. Problematičnost těchto osob spočívá v tom smyslu, že by se mohly záměrně vyhýbat trestnímu stíhání nebo výkonu trestu. Za pomoci zajišťovacích institutů je osoba zajištěna a může být kdykoliv k dispozici pro orgány činné v trestním řízení.

Ve chvíli, kdy je vydán rozsudek o vině pachatele, rozhodne soud také o spravedlivém trestu. Trest nemá být jen pouhou odplatou za to, co pachatel udělal, má působit především výchovně a také usilovat o sociální integraci pachatelů. Jiné tresty se ukládají pachatelům, kteří spáchali trestnou činnost vědomě a jiné tresty jsou určeny pro pachatele, kteří spáchali trestnou činnost v důsledku své duševní choroby nebo pod vlivem návykové látky. Pokud je pachatel duševně nemocný uloží mu soud trest v podobě ochranného opatření. Ochranná opatření v sobě zahrnují ochrannou výchovu, ochranné léčení, zabezpečovací detenci a zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty, přičemž osobní svobodu člověka omezují pouze první tři opatření. Ochranná výchova se týká pouze mladistvých osob a je jí přikládán velký smysl,

jelikož právě mladiství mají nejvyšší šanci na nápravu a úspěšný návrat do společnosti. Snahou je z pachatele vychovat řádného občana, proto jsou ústavy zařízeny tak, aby mladistvý po svém propuštění dokázal být nejen samostatný a mohl nastoupit do zaměstnání, ale také, aby byl do budoucna dostatečně ponaučen. Ochranné léčení a zabezpečovací detence zajišťují mimo jiné léčbu a izolaci nepřičetných osob. Ochranné léčení má dvě formy ambulantní, kdy je pachatel ponechán na svobodě a v pravidelných intervalech navštěvuje svého psychiatra a ústavní formu, která je spojena i s omezením svobody, jelikož je vykonávána v příslušném ústavu, psychiatrické léčebně nebo ve zvláštním oddělení věznice. Velice snadno může dojít k přeměně z ambulantní formy léčení na ústavní formu. Zabezpečovací detence se od ochranného opatření odlišuje tím, že je vykonávána ve střežených zařízeních vězeňské služby, jelikož je ukládána velmi nebezpečným pachatelům, jejichž pobyt musí být dostatečně zajištěn. Vznik tohoto ochranného opatření bylo již dlouhou dobu nasnadě, avšak způsob jeho výkonu není v některých případech zcela logický. Jestliže je vedle výkonu trestu uložen i výkon zabezpečovací detence, má být detence vykonána až po trestu odnětí svobody. Není, ale v tomto případě lepší, jak pro pachatele, tak pro jeho případné spoluvězně, aby osoba nastoupila do výkonu trestu až po té co absolvuje potřebné léčení. To samé platí i ve chvíli, kdy je osobě během výkonu zabezpečovací detence uložen výkon trestu odnětí svobody a detence musí být kvůli výkonu tohoto trestu zbytečně přerušena, čili pokud se u pachatele začala léčba pozitivně projevovat, její účinky v důsledku tohoto přerušování pomínou.

Tresty ve své podstatě většinou omezují svobodu člověka, popřípadě do ní jinak zasahují, ovšem ne všechny tresty jsou vykonávány ve věznicích, existují i takové, které se vykonávají na svobodě. Trest odnětí svobody, je nejpřísnějším trestem a jako jediný vykonáván ve věznicích, jež má čtyři různé stupně podle závažnosti spáchaného činu a výše přiděleného trestu. Tyto typy věznic mají být novelou trestní zákoníku redukovány na dva typy. Výhoda toho je spatřována v tom, že ubude žádostí o přeřazení vězňů, které bylo zdlouhavé a nákladné. Jestli ovšem naplní veškeré své cíle či nikoli, ukáže až čas. Existují také tresty, vykonávané na svobodě. Jedná se o alternativní tresty, jejichž cílem je nahradit trest odnětí svobody u méně závažných trestných činů. Tyto tresty zasahují do svobody člověka tím, že mu něco nařizují vykonat nebo strpět, popřípadě mu něco zakazují. Výhoda je spatřována v tom,

že tyto druhy trestů jsou vykonávány na svobodě a přesto je pachatel za pomoci určitého závazku omezen a zároveň trestán. Pozitivní je, že nejsou zpřetrhány jeho vazby na blízké osoby. Poměrně novým trestem je trest domácího vězení, který jako jediný alternativní trest slouží ke zbavení osobní svobody, ovšem pouze částečně. Výhodou tohoto trestu je, že je vykonáván v domácím prostředí a v rodinném kruhu, což může mít na pachatele dobrý vliv. Ovšem těžko říct jestli tento trest působí oproti jiným trestům dostatečně preventivně. Vedle zákonného omezení osobní svobody, které provádí orgány činné v trestním řízení, existuje nezákonné omezení osobní svobody v podobě trestných činů. Pachatelé těchto trestných činů omezují nebo zasahují do osobní svobody někoho jiného, tím že pomocí různých lstí, lží či násilí s nimi manipulují proti jejich vůli.

Poslední část práce se zabývala rozhovorem s již trestanými osobami, které prošly instituty omezující svobodu. Hlavním cílem mělo být zjištění, zdali jim výkon trestu přijde dostatečně výchovný a preventivní. Z jejich tvrzení vyplynulo, že je to sice zcela individuální a záleží hlavně na osobnosti jedinců, ale pro většinu osob je pobyt ve věznici dosti poučující a splňuje veškeré své podstaty. Bylo by ovšem přínosem, aby se o trestech více ve společnosti mluvilo a byly podávány pravdivé nikoliv zkreslené informace. To by možná pomohlo umocnit preventivní funkci trestu, jelikož mnoho lidí si představuje věznici jako „rekreační zařízení“. Osoby, které pak s těmito zkreslenými informacemi nastupují do výkonu trestu, jsou překvapeni tím, že realita je úplně jiná, než je mezi lidmi známo. V nedostatku pravdivých skutečností může být spatřován částečný problém, jelikož není vyloučené, že kdyby někteří jedinci znali skutečné podmínky, které ve věznicích fungují, možná by si páchání trestné činnosti pod strachem z takového uvěznění rozmysleli.

Z hlediska uvedené problematiky i konkrétních příkladů z praxe je jasné, že právo obecně i jeho vývoj u nás prošlo dlouhým obdobím. Právní úprava se snaží postihnout všechny životní situace, ale život sám denně vyvolává nové případy i otázky, které je nutno nějakým způsobem řešit a nesnažit se je přehlížet. Lze si jen přát, aby obecné povědomí občanů o jejich právech a povinnostech se stále zlepšovalo a počet delikventů klesal na úroveň přečinů, případně udělení pouze alternativních trestů, které budou postačující k plnění výchovné a preventivní funkce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999. ISBN 8071695556.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 9788073801380.

FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Vyd. 2., dopl. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 263. ISBN 8021025921.

GERLOCH, Aleš a Pavel ŠTURMA. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 9788087284230.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 9788087212240.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1 2010. Praha: Leges, c2009. ISBN 9788087212226.

KOMÁRKOVÁ, Božena. *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-042-5384-9.

KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-236-8.

LEONI, Bruno a Frédéric BASTIAT. *Právo a svoboda*. 1. vyd. Překlad Martin Froněk. Praha: Liberální institut, 2007. ISBN 978-808-6389-509.

LOCKE, John, Josef KRÁL. *Dvě pojednání o vládě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965.

MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995. ISBN 8085903016.

MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha, 1979.

MELMUKOVÁ, Eva. *Patent zvaný toleranční*. 2., dopl. vyd. Neratovice: Verbum, 2013, 303 s., [16] s. obr. příl. Historicus. ISBN 978-80-903920-4-5.

RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 8021007915.

WEISCHEDEL, Wilhelm. *Skeptická etika*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 1999. Oikúmené. ISBN 8086005844.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BRITANNIA HISTORICAL DOCUMENTS: Petition of Right, 1628 [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.britannia.com/history/docs/petition.html>.

Habeas Corpus Act [online]. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <http://www.constitution.org/eng/habcorpa.htm>.

Seznam použitých zákonů a jiných právních předpisů

Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In: Dostupné z: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. In: 1994, částka 36. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-109>.

Zákon č. 142/1867 ř. z. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/145-1867.htm>.

Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.

Zákon č. 48/1931 Sb. z. a. n., o trestním soudnictví nad mládeží. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0539_01.htm.

Zákon č. 150/ 1948 Sb. Ústava Československé republiky. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/150-48.htm>.

Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0486_01.htm.

Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=64&r=1956>.

Zákon č. 100/1960 Sb. Ústava Československé socialistické republiky. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

Zákon č. 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 129/2008 Sb. Zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 41. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

Zákon č. 104/2013 Sb. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 47. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1994 sp. zn. Pl.ÚS 1/94. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-1-94>.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 7. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 2/97. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-2-97>.

Nález Ústavního soudu 27. 2. 2001 sp. zn. IV ÚS 332/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-332-2000>.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2003 sp. zn. IV. ÚS 692/02. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-692-02>.

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/2006. In: Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-63-06_1.

Seznam použitých internetových zdrojů

EAdvokacie. HULÁN, Petr. *Články: Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>.

Epravo.cz: 7684. OCHRANNÁ VÝCHOVA. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>.

INURU.com: MAGNA CHARTA LIBERTATUM, PRVNÍ VELKÁ LISTINA PRÁV A SVOBOD, 1215. ČESKY, ANGLICKY, LATINSKY. [online]. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <http://www.inuru.com/index.php/spolecnost/dokumenty/491-magna-charta-libertatum-1215-velka-listina-prav-a-svobod>.

NiCM: Národní informační centrum pro mládež. *Obchodování s lidmi - charakteristika* [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>.

Signály.cz: Patent, který zrušil nevolnictví. [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://udalosti.signaly.cz/1111/patent-ktery-zrusil-nevolnictvi>.

Trestní právo a trestní řízení pro každého: ochranná léčba. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/ochranna-lecba>.

Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých. In: [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>.

Ústava Spojených států Amerických Zdroj: ÚSTAVA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH. [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://klempera.tripod.com/usustava.html>.

Vězeňská služba České republiky: Redukce typů věznice se blíží. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/redukce-typu-veznici-se-blizi>.

Vězeňská služba České republiky: Rychlá fakta. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY: STAVY VĚZNĚNÝCH OSOB [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>.

Vězeňská služba České republiky: Výkon trestu odsouzených matek s dětmi. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi-5925>.

Seznam ostatních zdrojů

Statistická ročenka: Vězeňské služby České republiky [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf.

SEZNAM ZKRATEK

Apod.	-	A podobně
Atd.	-	A tak dále
Č.	-	Číslo
Čl.	-	Článek
ČR	-	Česká republika
EU	-	Evropská unie
GPS	-	Global Positioning Systém
Kč	-	Koruna česká
Listina	-	Listina základních práv a svobod
Odst.	-	Odstavec
OSN	-	Organizace spojených národů
Písm.	-	Písmeno
Ř. z.	-	Říšský zákoník
Sb.	-	Sbírka
Sp. zn.	-	Spisová značka
Úmluva	-	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ÚS	-	Ústavní soud
USA	-	Spojené státy americké
TrŘ	-	Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
TrZ	-	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Tzn.	-	To znamená
Tzv.	-	Tak zvaně

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Příjem obviněných osob do vazby.....	37
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Obviněné osoby vzaté do vazby – stav ke 12. 3. 2014	42
Tabulka 2: Odsouzení v jednotlivých typech věznic - stav ke 12. 3. 2014	60
Tabulka 3: Osoby odsouzené k výkonu trestu - stav ke 12. 3. 2014.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Ukázka vybraných otázek z rozhovoru.....	I
---	----------

PŘÍLOHY

Příloha A – Ukázka vybraných otázek z rozhovoru

Jakými zajišťovacími instituty jste prošel?

Pan K: „No nejdřív jsem byl v cele předběžného zadržení, pak mě poslali do vazby no a pak sem, do věznice s ostrahou.“

Pan R: „Byl jsem necelé dva dny v cele předběžného zadržení, potom mě umístili do vazební věznice a nakonec mě soud poslal na čtyři roky do věznice s ostrahou.“

Můžete shrnout Váš pobyt v jednotlivých zajišťovacích institutech?

Pan K: „Jak jako?“ „...Jooo vy myslíte jak to tam jako probíhá? No než se dostanete na celu předběžného zadržení, tak jdete na osobní prohlídku, která není zrovna dvakrát příjemná. Pak vás umístějí na celu, kde kromě postele a záchodu s umyvadlem není nic. Tady je nejhorší ten záchod, protože není zakrytej, a když jste na tý cele dva... No naštěstí jsem tam, zas tak dlouho nebyl, ale věděl jsem, že půjdu určitě do vazby, už jednou jsem vlastně chtěl utéct, tak mi bylo jasný, že mě tam pošlou. Potom co mě tam převezli a prošel jsem další prohlídkou, jsem chtěl bejt na cele sám, hlavou mi lítaly různé filmy z vězeňského prostředí a fakt jsem se bál. Na samotce jsem moc dlouho nebyl, nakonec mě stejně odvedli do větší cely k ostatním vězňům. Ale nebylo to tak hrozný, seznámili jsme se a oni samozřejmě hned vyzvídali, za co tam jsem. Řekl jsem jim pravdu, protože v takovémhle prostředí nemá cenu lhát a nevyplácí se to. Ze začátku mi byli nepříjemný vycházky, ostatní vězni mě ještě neznali, a tak si mě potřebovali trochu oťukat...smích... vlastně teď když si na to vzpomenu, tak se musím opravdu smát, já se jich tenkrát fakt bál, ale v podstatě zbytečně. Ani nevím, jak dlouho jsem ve vazbě byl, ale docela se mi ulevilo, když mě poslali sem do věznice s ostrahou. Víte co, tady je to přece jen jiný. Mám tu práci, jezdím pracovat mimo věznici, jsem ve styku i s jinejma lidma a hlavně sem tu trochu víc v klidu. Ve vazbě prostě čekáte na to, kolik let dostanete, nevíte, kam vás pošlou nic prostě a denně nad tím přemýšlíte. Tady už víte, co se bude další den dít a hlavně, tím, že chodím do tý práce, tak mi to tu utíká

mnohem rychleji, navíc mám ještě sestavenej nějakej program, kterej musím dodržovat.“

Pan R: „No nerad na to vzpomínám a vlastně si z toho ani moc nepamatuju, denně jsem litoval toho, že mě napadla taková blbost. Zadrželi mě tenkrát syn se svou matkou a předali rovnou policii, ty mě odvezli někam do cely, kde jsem se čekal na to, co bude dál. Čas tam utíkal hrozně pomalu a nedalo se tam nic dělat, ale naštěstí jsem tam nebyl dlouho, protože to tam na mě moc dobře nepůsobilo. Převezli mě do vazby a tam začalo moje trápení. Nezvládal jsem to tam, trpěl jsem depresí, navíc jsem furt myslel na to, co jsem to udělal. Stranil jsem se všech a kvůli tomu jsem to tam neměl až tak lehký, brali mě za podivína. Nechtěl jsem chodit na vycházky ani na televizi, čtení mě nebavilo, prostě jsem se nějak zablokoval. Vazba pro mě byla dostatečným trestem za to, co jsem provedl, ale věděl jsem, že tím to nekončí. Díky jednomu dozorcí jsem se ze svých depresí docela dostal a bál jsem se toho, jak soud rozhodne, kolik dostanu let a kam mě pošlou. Nakonec jsem dostal 4 roky a poslali mě do věznice s ostrahou. Sestavili mi určitý program a to bylo fajn a chodil jsem taky do práce mimo věznici a to mě taky drželo. Nevím, jak to chodí v jiných typech věznic, ale tady to nakonec nebylo tak hrozný.“

Myslíte si, že tyto instituty mají skutečně výchovnou a preventivní funkci?

Pan K: Já si myslím, že jo. Ono vlastně už jen to, když vás zavřou do cely předběžného zadržení a jste izolovaná od všech a od všeho, tak si začnete uvědomovat, že se s vámi něco děje. Co se týče vazby, tak tam si nejvíc uvědomíte, že se tam už nikdy vrátit nechcete. Ono už jen to prostředí ve vazbě působí dost, jak vy říká preventivně. Já bych všechny povinně nejdřív zavíral do vazby a to byste koukala, jak by kriminalita klesla. Nevím čím to je, ale ta vazba na nás odsouzený prostě působila jinak, než výkon trestu, ten má určitě spíš tu výchovnou funkci. I když zase já jsem zavřenej ve věznici s ostrahou a taky to na mě působí preventivním dojmem, protože vím, že už se sem nikdy nevrátím. Ta výchovná funkce bude asi součástí těch programů zacházení, v podstatě nás učí, jak trávit vhodně volný čas a vedou nás k pracovním návykům a respektu k právům a zároveň se snaží o to, aby to vše vedlo k omezení recidivy, takže je tady vlastně i ta preventivní funkce, protože každěj má svůj program podle své osobnosti. Podle mého názoru se mezi lidma mluví o výkonu trestu dost zkresleně a to

je zásadní chyba. Kdyby každý věděl, jak se tu všichni cítí, určitě by si rozmyslel páchat nějaký hloupost. Až tady si pak uvědomíte co je to svoboda a těším se, až budu venku, budu si toho vážit.

Pan R: „Podle mého názoru je vždycky co zlepšovat, a myslím si, že je potřeba o trestech a jejich průběhu trochu více mluvit veřejně. Lidé žijí ve špatných domněnkách a velká většina z nich například výkon trestu odnětí svobody přirovnává k jakési rekreaci. I já sám jsem kdysi tvrdil, že vězňům ve věznicích nic nechybí a je o ně postaráno. Mýlil jsem se stejně tak, jak se mýlí i ostatní. Už jen to, že jste v cizím prostředí, který je na delší dobu vaším domovem a musíte se řídit tím, co je stanoveno a nemáte k dispozici ani trochu soukromí. Je toho mnohem více a tohle právě nikdo nevidí. Tresty určitě splňují své funkce, ale z mého pohledu, je potřeba preventivní funkci, osobám, které nikdy ve vězení nebyly, ještě trochu umocnit, například postrašit je, tím, jak to ve věznicích opravdu chodí, ať nežijí ve zkreslené realitě. Na samotné odsouzení si myslím, že preventivní funkce působí už jen tím prostředím.“

Proč se podle Vás lidé do vězení opakovaně vrací?

Pan K: Myslím si, že hodně záleží na tom, jestli za váma stojí vaše rodina. Když se máte kam vrátit a víte, že vás rodina podpoří a pomůže vám znovu začít, tak je šance na návrat do vězení opravdu malá. Horší je když nikoho nemáte a nemůžete si najít práci a nemáte kde bydlet. V tu chvíli se snažíte nějak přežít a jinak než pomocí trestných činností to nejde.

Pan R: Víte, ono záleží hlavně na tom, jaké máte zázemí, pokud na vás venku někdo čeká a je ochotný vám pomoci znovu začít, věřte tomu, že se do vězení nevrátíte. Pokud nemáte nikoho nebo jste obklopena špatným okolím je cesta zpět do věznice snadná.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Anna Hladíková

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: prezenční

Název práce: Zákonné omezení osobní svobody v České republice

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 69

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet použitých zákonů a jiných právních předpisů: 23

Počet internetových zdrojů: 12

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Jan Černý, advokát